

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

Філологічний факультет
Кафедра української літератури

**ТВОРЧИЙ СВІТ ПАРАСКИ ПЛИТКИ-ГОРИЦВІТ
(ПРОБЛЕМАТИКА, ХУДОЖНІ ОСОБЛИВОСТІ)**

Кваліфікаційна робота
Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконала:

Студентка II курсу, 602 групи
спеціальності 035

Філологія, ОПП Українська мова та
література

Федорчук Богдана Петрівна

Науковий керівник:

кандидат філологічних наук,
доцент **Попович О. О.**

Рецензент:

*До захисту допущено
на засіданні кафедри
протокол № _____ від _____ 2023 р.
Зав. кафедри _____ доц. Мальцев В. С.*

Чернівці – 2023

АНОТАЦІЯ

Федорчук Б. П. Творчий світ Параски Плитки-Горицвіт (проблематика, художні особливості). Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. Чернівці, 2023. 104 с.

У дипломній роботі сформовано біографічний портрет Параски Плитки-Горицвіт; проаналізовано ключові теми та проблеми її творчості; досліджено жанр молитви в письменницькому доробку авторки; опрацьовано збірки-присвяти Лесі Українці та Івану Франкові. Крім цього, здійснено аналіз засобів мовно-стилістичної майстерності поетеси та встановлено взаємозв'язок фольклору з її поетичними текстами.

Ключові слова: поезія, проблематика, молитва, присвята, фольклор, ідіостиль, мовна експресія.

ABSTRACT

Fedorchuk B. P. Creative world of Paraska Plytka-Horytsvit (problematics, artistic features). Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University. Chernivtsi, 2023. 104 p.

In the thesis, a biographical portrait of Paraska Plytka-Horytsvit was created; the key themes and problems of her work are analyzed; the genre of prayer in the author's literary works is investigated; collections dedicated to Lesya Ukrainka and Ivan Franko were developed. In addition, an analysis of the means of the poet's linguistic and stylistic skill was carried out and the relationship between folklore and her poetic texts was established.

Keywords: poetry, problematics, prayer, dedication, folklore, idiostyle, linguistic expression.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ Б. П. Федорчук
(підпис)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ І. ЖИТТЄВИЙ ШЛЯХ ПАРАСКИ ПЛИТКИ-ГОРИЦВІТ.....	10
1.1. Біографічна довідка про письменницю – ключ до розуміння її творчості.....	10
1.2. Параска Плитка-Горицвіт як мультимитець у контексті дослідження її діяльності.....	19
Висновок до розділу І.....	24
РОЗДІЛ ІІ. СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПИСЬМЕННИЦЬКОЇ СПАДЩИНИ ПАРАСКИ ПЛИТКИ-ГОРИЦВІТ.....	26
2.1. Ідейно-тематичні домінанти поетичного світу.....	26
2.2. Жанр молитви у творчості поетеси.....	36
2.3. Збірки-присвяти Лесі Українці та Іванові Франку.....	43
Висновок до розділу ІІ.....	56
РОЗДІЛ ІІІ. ІНДИВІДУАЛЬНИЙ СТИЛЬ ТА МОВНА ЕКСПРЕСІЯ У ТЕКСТАХ ПАРАСКИ ПЛИТКИ-ГОРИЦВІТ.....	58
3.1. Художні прийоми та стильові особливості поетичних текстів авторки....	58
3.2. Фольклорні інтенції поезій як одна з провідних рис ідіостилу поетки....	67
Висновок до розділу ІІІ.....	75
ВИСНОВКИ.....	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	81
ДОДАТКИ.....	92

ВСТУП

Основною закономірністю буття є його безперервний розвиток, який ми спостерігаємо й у літературі. Кожна історична епоха вносить певні зміни в її стан, бо літературний процес обумовлюється багатьма факторами мистецького й суспільного порядку, зокрема інтенсивністю письменницького життя в тому чи іншому регіоні. Пізнання багатой спадщини історії української літератури неможливе без вивчення літератури кожного окремого регіону нашої держави.

Верховинський район Івано-Франківської області – це частина української Гуцульщини, яка характеризується своєрідною системою культурного ландшафту, відкриває певні символи, архетипи, міфологічні вірування, ментальні та мовленнєві особливості. Показником цього є саме література краю, важливість якої полягає у вивченні окремих творчих індивідуальностей конкретного етносу.

На літературній карті України Верховинщина позначається розмаїттям письменницьких талантів усіх часів, які залишили про себе славу пам'ять рукописним і друкованим словом. Як відомо, ще на початку ХХ ст. гірське поселення цього району Криворівня стало своєрідними українськими Атенами, оскільки тут свого часу працювали І. Франко, Г. Хоткевич, М. Коцюбинський, М. Грушевський, С. Вінценз, В. Гнатюк, зупинялися Леся Українка, О. Кобилянська, Марко Черемшина, М. Стельмах та ін. Однак важливим є те, що, крім творчої діяльності багатьох визначних постатей української літератури, літературне життя Верховинщини формувалося завдяки праці регіональних письменників, а саме: Петра Шекерика-Доникова, Онуфрія Манчука, Катерини Ватаманюк, Василя Портяка, Василя Нагірняка, Галини Петросаняк та ін. У ряді тубільних корифеїв цього регіону важливе місце посідає Параска Степанівна Плитка-Горицвіт (1927–1998) – українська письменниця, фольклористка, казкарка, етнографиня, народний філософ та художниця, яка є феноменом Гуцульщини.

Актуальність дипломної роботи полягає в тому, що талант Параски Плитки-Горицвіт досі належним чином не поцінований і науково не осмислений в українському літературознавстві. Станом на сьогодні немає жодної ґрунтовної публікації, де було б висвітлено та проаналізовано творчість письменниці. Крім того, відсутня систематизація її життєвого і творчого шляху, немає наукових розвідок, у яких було б узагальнено творчість авторки. Існує така проблема, як малодоступність творів для читачів, оскільки лише дві збірки майстрині слова були опубліковані («Старовіцкі повісторьке», «Рідна моя сторононько»). Звідси потреба ґрунтовного дослідження феномену письменниці є нині необхідною. Творчість П. Плитки-Горицвіт знаменна тим, що вона збагачує художню палітру літератури, зберігаючи ментальні та мовленнєві особливості свого етносу, а міркування щодо індивідуальних рис її художнього світотворення, як складника українського літературного процесу другої половини ХХ ст., допоможе заповнити прогалини у галузях літературознавства. Як бачимо, є потреба в розкритті зовнішнього і внутрішнього світу письменниці, розгляді ліричного «я» в її творчості, визначенні основної проблематики та еволюції змісту образів. Також на сьогодні важливим є, на нашу думку, привернути увагу дослідників до вивчення та пізнання творчої спадщини авторки.

З огляду на це, ми переконані, що підходи до аналізу текстів поетеси, їх науковий розгляд відповідно до досягнень сучасного літературознавства та становлення поглядів П. Плитки-Горицвіт на життя й літературу є необхідними. Відтак актуальність досліджуваної проблеми – очевидна.

Мета дослідження – здійснити комплексне осмислення життя і творчого доробку Параски Плитки-Горицвіт, дослідити особливості її письменницької індивідуальності.

Реалізація поставленої мети передбачає послідовне розв’язання таких конкретних завдань:

- 1) сформувати біографічний портрет Параски Плитки-Горицвіт; визначити основні віхи життя і творчості письменниці, джерела формування її світогляду;
- 2) дослідити проблематику та характерні риси поезії авторки;
- 3) простежити рух домінантних тем і образів;
- 4) визначити мовно-стильові особливості творів;
- 5) з'ясувати роль і значення майстрині пера Верховинського району в історії української літератури.

Об'єктом дослідження є творча постать Параски Плитки-Горицвіт як письменниці Гуцульщини.

Предмет дослідження – особливості життєвого і творчого шляху письменниці.

Специфіка об'єкта й поставлені завдання зумовили використання таких **методів дослідження**:

- біографічний метод (для встановлення закономірностей літературного життя письменниці крізь призму її біографії);
- культурно-історичний метод (для простеження впливу суспільного та духовного життя на зміст текстів майстрині слова);
- формальний метод (для аналізу художньої форми поетичного доробку авторки);
- структурно-системний аналіз (для осмислення наявних у творах П. Плитки-Горицвіт мотивів і образів).

Вихідна теоретико-методологічна та джерельна база дослідження становить праці різного типу, опрацювання яких потрібне для досягнення визначеної нами мети й виконання зумовлених нею завдань. Це енциклопедії, монографії, дисертації, словники, навчальні посібники, підручники, статті, художні твори Параски Плитки-Горицвіт, передмови до їхніх видань,

рукописи. У загальному можна сформулювати три основні групи джерел. Перша група – це праці з теорії та історії літературознавства, що не мають прямого стосунку до постаті нашої авторки, однак без їхнього опрацювання неможливий цілісний аналіз її творчої спадщини. Праці Інни Старовойтенко [61], Наталії Карпенко [22], Ніни Волошиної [8], є певними орієнтирами у висвітленні біографії та питання щодо формування світоглядно-естетичної позиції письменниці. Важливе значення для досягнення багатогранності творчого доробку Параски Плитки-Горицвіт мають дослідження Володимира Погребенника [46], Оксани Пухонської [48], Ольги Куци [24] про особливості використання фольклорних мотивів в українській поезії, праці Володимира Антофійчука [1; 56] й Івана Григоренка [11] щодо біблійних мотивів та Тетяни Бикової [3], Василя Грещука [12] й Олександри Салій [55] стосовно мовних особливостей гуцульського тексту в українській літературі. Крім того, до цієї групи також зараховуємо довідкові видання, які потрібні у нашому дослідженні для потрактування основних понять та термінів, оскільки розгляд художніх текстів неможливий без певних теоретичних засад.

Друга група – це художні твори П. Плитки-Горицвіт, фото її рукописів, робота над якими становить основу нашого дослідження.

До третьої групи джерел зараховуємо наукові та публіцистичні праці, які містять висвітлення життя й літературної спадщини авторки, власне огляд її творчості. Це опубліковані у журналах та газетах замітки й статті (І. Зеленчука [18], І. Леві [27; 28], К. Радченко [50], М. Угорської [65], Н. Шевченко [68; 69; 70], О. Рибарук [53; 54] та ін.) і ґрунтовна передмова М. Ільницького «Співець „краси самородної”» [21] до збірки текстів Параски Плитки-Горицвіт, де розкрито важливі положення про її літературно-громадську діяльність. Ці матеріали необхідні нам для з'ясування рівня вивченості її доробку, ознайомлення з критичними думками попередників та сучасників щодо феномену цієї творчої особистості.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що в цьому дослідженні вперше зібрано, систематизовано, цілісно проаналізовано життєвий та творчий шлях Параски Плитки-Горицвіт, досліджено проблематику та специфіку її письменницької спадщини, визначено домінантні теми й образи поетичного доробку авторки та його мовно-стильові особливості.

Практичне значення дослідження. Матеріали та висновки дипломної роботи можна застосовувати під час викладання літератури рідного краю на уроках чи факультативних заняттях у ЗЗСО, а також при читанні спецкурсів для студентів у ЗВО. Крім того, дослідження може дати поштовх до подальшого вивчення творчості Параски Плитки-Горицвіт в історії української літератури й до створення нових теоретичних та історико-літературних праць.

Апробація роботи. Результати роботи представлено та обговорено у вигляді опублікованих тез та виступах на двох студентських наукових конференціях: «Параска Плитка-Горицвіт – феномен Гуцульщини» (7 квітня 2022 р., підсекція «Українське письменство XX – початку XXI століть»), а також «Фольклорні джерела творчості Параски Плитки-Горицвіт» (25 квітня 2023 р., підсекція «Питання фольклору, літератури Буковини та інших регіонів України»). Крім цього, є наукова публікація під назвою «Параска Плитка-Горицвіт: літературний мініпортрет» у збірнику I Всеукраїнської молодіжної конференції «Платон мені друг, але істина дорожча».

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (80 позицій) та додатків. Основний текст становить 79 сторінок.

РОЗДІЛ І

ЖИТТЄВИЙ ШЛЯХ ПАРАСКИ ПЛИТКИ-ГОРИЦВІТ

1.1. Біографічна довідка про письменницю – ключ до розуміння її творчості

За переконаннями кандидата психологічних наук Наталії Карпенко, основою творчості є суб'єкт, тобто сама особистість, без якої творча діяльність була б просто неможлива [22, с. 51]. Справді, вивчення біографії поетеси є невід'ємним компонентом нашого аналізу її творчості, оскільки цей підхід сприяє глибокому розумінню контексту та джерел її натхнення. Біографічний аспект дослідження визначає основні життєві обставини, важливі етапи та переживання, які вплинули на поетичну спадщину авторки. Вважаємо, що розгляд біографічних відомостей є необхідним з декількох причин.

По-перше, біографія поетеси допомагає нам визначити умови, в яких П. Плитка-Горицвіт жила і працювала. Це включає в себе історичний та культурний фон, суспільні перипетії, які мали вплив на її буття. Знання цих обставин дозволяє краще зрозуміти мотивацію створення певних поетичних текстів.

По-друге, вивчення біографії розкриває особисті переживання та внутрішні стани поетеси. Розуміння життєвих радощів, смутків, конфліктів та релігійних переконань, які вплинули на її творчість, допомагає нам краще інтерпретувати поезію та відчувати її емоційну глибину.

У такий спосіб, висвітлення біографічної довідки поетеси створює повний контекст для розуміння її творчості, розкриває сутність її поетичного вираження. Часто самі письменники могли говорити про взаємозв'язок своєї біографії з творчістю. Зокрема І. Франко у листі до М. Драгоманова (26 квітня 1890 р.) писав: «Про свої новели скажу тільки одно, що майже всі вони показують дійсних людей, котрих я колись знав, дійсні факти, на котрі я дивився, або про котрі чув від свідків, малюючи крайобрази тих закутків

нашого краю, котрі я, як то кажуть, переміряв власними ногами. В такім розумінні всі вони частки моєї автобіографії» [51].

Параска Плитка-Горицвіт – українська письменниця, художниця, казкарка, фольклористка, етнографиня та фотографиня, талант якої широкому загалу й досі маловідомий. Її життя – це важкий шлях випробувань, де вона змогла сповідувати філософію буття й навчилася мандрувати, не виїжджаючи з села, завдяки своїй творчості.

Народилася майстриня художнього слова 1 березня 1927 року в селі Бистрець (на той час – Польська республіка, зараз – територія Верховинського району Івано-Франківської області) у сім'ї Штефана (Степана) та Анни Плиток. Крім неї, була ще одна дитина – Василина, старша сестра П. Плитки-Горицвіт. Походження авторки має важливий культурний контекст, оскільки її батько був нащадком видатного українського героя та повстанця Олекси Довбуша, і ковалем, якого шанували та поважали у всьому районі. Важливо відзначити, що Штефан був освіченою людиною, яка володіла кількома європейськими мовами, через це він приділяв особливу увагу всебічному розвитку своєї доньки. Зокрема, він вчив її німецької мови, яку сам засвоїв у часи своєї служби в австрійському війську. Ця наука стала важливим ресурсом для поетеси, допомагаючи їй сприймати та аналізувати різноманітні культурні впливи. Мати П. Плитки-Горицвіт, Анна, була видатною вишивальницею та ткалею, її майстерність і талант перепліталися з творчістю доньки. Між ними панував особливий зв'язок, який став невід'ємною частиною життя поетеси, і її щоденні та ліричні записи відображають цю особливу близькість та важливість матері. Велика кількість фотопортретів Анни, зроблені її дочкою, є цьому підтвердженням.

Згодом, родина переїхала до Криворівні на Верховинщині, що відобразилося у біографії та творчості Параски Плитки-Горицвіт. Її життєвий шлях став справжнім випробуванням, але завдяки своєму таланту вона змогла подолати всі труднощі та відкрити перед собою шлях творчої самореалізації.

Значним джерелом інформації про родину П. Плитки-Горицвіт є спогади Теодозії Плитки-Сорохан, найближчої подруги та родички письменниці. Знаходимо в неї, зокрема, і свідчення про одруження Штефана й Анни, і про їхній переїзд до Криворівні: «Оженивси Штефан на бистрецькій дівці Павліївській Анні, якій дала на двоє сін ґрунту. Штефан був дуже здібним ковалем. Понад нього не було коваля на Верховинщині. До нього приходили навіть із Космача заказувати свердла. Побудував Штефан собі у Бистрици ґимбльовану на два боки, побіч хати кузню. У Бистрици Андрій (батько Штефана – *примітка наша*) не хотів Штефана повінувати, а посилав у Криворівню. [...] Штефан з родинів і з маржинов зійшли у Криворівню [...]. Коли я прийшла знайомитися з своїми, хоч і далекими, але родичами, то пам'ятаю, що Парасочка у білій сорочечці ходила на лавочці, а Василюк сиділа на маленькому стільчику» [45, с. 26–27].

Параска Плитка-Горицвіт закінчила тільки чотири класи. Змалку вона любила малювати та вирізати, тому в сім'ї називали її «паперовою фабрикою». Про це письменниця писала у своїх спогадах: «Такі тото роке дорогі та мудрі, коли ходиш в школу, тай єкшо любиш тоту науку. Маласми до неї велику охоту. Тими паперями нираз так лавиці загараздю, шо нема де вернутиси. Аж гнівалиси на мене домашні. Бо потрібен був порєдок. То я вже вибирала собі один кут: або на печі попри стіну на запічькованій лодві, або в хатчині малій. Бо там було на всі штири світи вольно. Лиш таке моя папірня. Єк ни раз говорили сусіде тай домашні жартом, „паперова фабрика”. Тай так я собі з тов паперовов фабриков ни розлучеласи, доків могла» [42, с. 27].

Свій талант дівчина проявляла ще змалку. Зі спогадів Теодозії Андріївни Сорохан, П. Плитка-Горицвіт з будь-чого робила мистецький витвір: «Досить було дати малій Парасочці якусь книжку або журнал – і вже не треба було за нею глядіти: дворічна дівчинка уважно розглядала журнали, перегортала сторінки, любувалася ними, як інші діти любуються цяцками-

забавками» [45, с. 28]. Вже з того часу зародилася її здібність до оформлення книг.

У 1943 році, коли П. Плитці-Горицвіт виповнилося шістнадцять років, вона вирішила, разом із молодшим односельцем, поїхати в Німеччину, сповнена прагненням отримати вищу освіту в університеті. Проте майбутня поетеса зіткнулася з долею, відмінною від її планів, і, замість навчання, стала служницею в німецькій сім'ї. Ймовірно, через рік після свого від'їзду, дівчина повернулася назад у рідне село Криворівня. Історія її життя зробила кардинальний поворот. Вона бере активну участь у національно-визвольному русі, точніше стає зв'язковою Української повстанської армії. Відомості про її роль як секретарки Криворівнянської ланки Організації Українських Націоналістів (ОУН) під псевдонімом Ластівка містяться у матеріалах карної справи, проведеної органами НКВС. Зазначено також, що П. Плитка-Горицвіт активно підтримувала повстанців, надаючи їм необхідні ресурси для їхнього виживання у лісах. Із документів видно, що вона доставляла їм різноманітні матеріали, включаючи шкарпетки, светри, рукавички, вершкове масло, картоплю, сало та вовну. Однак ця активна участь у національно-визвольному русі не залишилася непоміченою владними структурами. У результаті, 15 березня 1945 року, співробітники НКВС заарештували її і засудили за обвинуваченням – «участь в банді ОУН», до десяти років виправно-трудових таборів.

У зимі 1945 року, тисячі молодих жінок із заходу України були відправлені на схід, до Сибіру, в товарних ешелонах. Параска Плитка-Горицвіт опинилася в одному з таких таборів, розташованих недалеко від Пермі на Уралі. Через сильне обмороження їй хотіли ампутувати ногу. Однак один грузинський лікар не дозволив цього зробити і, таким чином, письменниця була змушена користуватися милицями майже п'ять років для пересування. Починаючи з 1947 року, Параска Плитка-Горицвіт відбувала свій

строк у спеціальному таборі для інвалідів, розташованому у Спаську (Казахстан).

Після звільнення майбутня письменниця намагалася уникати теми про табірне життя у своїх спогадах та розповідях. Це рішення було мотивоване не лише особистими травмами, що супроводили її долю в ув'язненні, але і переконанням, що подібні наративи не несуть нічого, окрім болю, втрат та роздратування для її слухачів. Параска Плитка-Горицвіт постійно наголошувала на тому, що її виживання було результатом милосердя та любові людей, включаючи лікарів і співтоваришів по нещасній долі, яких вона зустріла в таборі. Ніби підсумовуючи цей жахливий досвід, майстриня слова занотувала: «9 літ і 4 місяці залишилося тривожних сигналів, без вільної воленьки, любові і пестоців справжнього друга. Така наша доля... Час від часу утішали одні одних. Стратегія війни – недоля людини» [27, с. 20]. Тоді вона й дала обіцянку, що буде славити Мир Божий на землі, якщо повернеться додому живою. Загалом, цей жахливий період її життя завершився в 1954 році, після смерті Сталіна, але повна реабілітація сталася лише в 1992 році.

Після повернення на рідну землю, П. Плитка-Горицвіт приступила до громадської діяльності та працювала художницею в Красноїльському лісгоспі (1955–1974). Проте з плином часу вона почала віддалятися від активності у громадянському суспільстві. Її особисте життя також відзначилося драматичними подіями. Ще під час перебування в таборах, вона листувалася з іншим ув'язненим, ім'я якого залишилося невідомим. Їхні шляхи розійшлися, письменниця встигла передати хлопцеві свою адресу, однак батьки знищили листа від нього й, дізнавшись про це, дівчина не змогла пробачити їм. Завдяки допомозі свого батька, вона побудувала власну хату та відокремила від людей, щоб мати більше часу для своєї творчості. Починаючи з цього періоду, спосіб її життя можна було б назвати улюбленим словом авторки – «захованість».

Люди найменували її дивачкою та уникали спілкування з нею через її колишній статус «ворога народу». Священник села Криворівня, Іван Рибарук, згадував про це так: «Було лише кілька людей, які її розуміли. Найбільше вона підтримувала стосунки зі своєю тіткою Одосією Плиткою-Сорохан, яка теж була репресована за участь в ОУН і вивезена на 11 років. Більшість людей боялися мати справу з Параскою – сталінською каторжанкою. Але стежка до неї була протоптана, це означає, що до неї таки ходили люди» [23].

У кінці 1960-х років житло Параски Плитки-Горицвіт стало відоме як «хата під лелекою», бо над нею було лелече гніздо. Письменнику Лесеві Герасимчукові, який, почувши про авторку, поїхав у Криворівню, дорогу вказали саме так: «Через місток ліворуч по стежці – хата під лелекою». У будинку авторки панував свій порядок: тут було численне вжиткове обладнання, яке вона виготовляла власноруч. По всьому простору помешкання розташовані зошити, книжки, папки та альбоми з вирізками з газет. У бібліотеці письменниці була численна кількість літератури, зокрема про Індію, разом із журналами та часописами. На її столі можна було помітити друкарську машинку, фотообладнання та декілька фотоапаратів. На стінах були закріплені полиці з рукотворними книжками, а також власноруч створені ікони та малюнки. В одній із кімнат стояла наперед приготовлена труна, в якій вона також зберігала книги. Однак, за свідченнями дослідниці Оксани Рибарук, під час Великого посту, схоже на те, як церква ховає церковне убрання, Параска Плитка-Горицвіт знімала зі стін малюнки, вирізки та інші прикраси, що перетворювало її хату в своєрідну келію [54, с. 197].

Майстриня слова була захоплена визвольною боротьбою індійського народу, філософією миру їхнього національного пророка Махатми Ганді, центральними принципами якого стали ненасильницький метод боротьби та пасивний опір. Ця філософія миру «основувалися на релігійних, етичних та філософських переконаннях, а ідеалом була демократична держава з мінімальними функціями центрального урядового апарату» [10]. Помилково

зазначають, що авторка писала листи до його дочки Індіри. Насправді, Індіра Ганді не була родичкою Махатми, але була визначним індійським політиком та прем'єр-міністром. Тому не дивно, що у доробку авторки є твори про індійську культуру, ілюстровані своїми малюнками. Вона писала прозу, поезію, зокрема верлібри, казки й навіть фантастично-пригодницький роман «Індійські заграви» про пригоди гуцулів в Індії.

Для ілюстрації різноманітності творчого доробку П. Плитки-Горицвіт потрібно згадати декількома словами про образотворчу діяльність майстрині літературного ремесла. Досі її ім'я залишається в тіні історії мистецтва, на відміну від всесвітньовідомих майстрів, таких як: Марія Приймаченко, Катерина Білокур чи Никифор Дровняк. Мисткиня працювала в різних жанрах і техніках, включаючи олійний живопис, графіку аквареллю, гуашшю, олівцями, аплікації з паперу, розписи по тканині, рисунки на камені та колажі. Авторка також створила портрети видатних діячів, які викликали її інтерес та впливали на її творчу діяльність. Серед таких постатей найбільше виділялися українські літературні корифеї, зокрема Тарас Шевченко, Леся Українка, Іван Котляревський та Василь Стефаник. Однак, особливу увагу вона приділяла Іванові Франку через значущість його життя та літературного спадку для Криворівні. У цьому контексті, важливо згадати про серію пейзажів під назвою «Дума Каменяра», присвячених Франкові та доповнених цитатами з його поезій.

Параска Плитка-Горицвіт була популярною серед численних гостей, які приходили до неї з різних куточків України, зокрема зі Львова, Києва, Одеси, Сімферополя, Івано-Франківська, Чернівців. Основною метою їх візитів було отримання нових знань та навичок в різних сферах, від навчання читанню та письму до розуміння поезії та освоєння фотографічних процесів. Відзначимо наявність книги вражень під назвою «Книга шани до поетичної думи», у яку гості записували свої почуття після зустрічі з господинею. Ця книга вражень містила записи відомих українських літераторів та дослідників, серед яких

були імена Романа Лубківського, Івана Малковича, Павла Федюка, Петра Кононенка, Наталки Поклад, Петра Маркушевського, професора Львівського національного університету Івана Денисюка та інших. Їхали до неї також з метою збирання етнографічних матеріалів, пісень, текстів та просто для спілкування. Кожного гостя поетеса обов'язково фотографувала на пам'ять, і в такий спосіб вона стала неофіційним сільським фотографом, зафіксувавши багато важливих подій з життя криворівнян. Значна кількість книг у домашній бібліотеці письменниці свідчить про її глибокий інтерес до літератури. Марічка Крижанівська на підтвердження цього наводить слова Івана Зеленчука: «У Параски була велика бібліотека. Якщо підете в районну бібліотеку, то не знайдете тих книжок, які у неї були. Багато зарубіжної літератури їй прислали і дарували, багато вона сама купувала. Якщо вам треба Шекспіра – у неї був, Данте – теж» [23].

Якщо говорити про побутові звички поетеси, то потрібно зазначити, що вона харчувалася лише сухарями й чаєм із карпатських трав. У своїх спогадах П. Плитка-Горицвіт відтворює в пам'яті один звичний вечір із свого життя, що демонструє не лише аспекти її побуту, але й важливість для неї спілкування з Богом, яке визначало всі її життєві цінності та віру. Авторка згадує: «Виклала ватру, підігріла чаю власної суміші, як ліків: липи цвіт, глоду цвіт, кропива-нежалючка, шипшина, м'ята – аромат. І знову ж, сухариком апетитно повечеряла. – Слава Богу, подумала, що Він у своїх чотирьох стінах без докори й непогоди, і водиченька накормила... І я кличу в цей вечір щиро і боговдячно: дякую Тобі, наш Живодавче, Отче людинолюбний, многопрощаючий, що даєш у душу і серце моє покорму одухотворену, і я заспокоююсь і на малому, як і на великому, достатку...» [27, с. 27].

Із другої половини 1970-х років літераторка дедалі більше усамітнілася. Для того, щоб їй не заважали створювати поетичні тексти, вона розмістила у себе на вікні власноруч виготовлену табличку «Постороннім вхід заборонено». Єдиним спасінням від цієї самотності для неї були книги та

творчий процес. У своєму щоденнику 1989–1993 років авторка про це писала так: «До вас, листочки, у моєму серці завжди шана не зникає. Я з вами погмоню мисленно, так щиро, що й забудусь о тім, що біля мене – пустеля... Як добре, що знаходиться мова з папірцями... Дорогий друг – папірець... Ніколи не скаржитесь, що йому гірко і невидержано від написаного. То є друг понад друзі! О, Боже Ласкавий і Добрий! Як Ти мене оберігаєш від найстрашнішого... Книги за книгами пишуться неустаючо... Я тішусь цим, що можу знаходити в душі і серці своїм Богохвалительність молитовну» [69, с. 74].

В останні роки свого життя письменниця почала втрачати зір й доживала в страшній бідності та самотності. Однак, незважаючи на життєві труднощі, вона все ж таки продовжувала писати. На нашу думку, судження Оксани Рибарук є правдивими про те, що життєва позиція майстрині слова співзвучна зі словами німецького філософа та музиканта Альберта Швейцара: «Замість того, щоб намагатися в жорстоких суперечках домогтися визнання своїх ідей, я вирішив зробити своє життя своїм аргументом. Я відстоюватиму те, у що вірю, в термінах життя, яким я живу, і тим, що я роблю. Замість того, щоб проголошувати свою віру в існування Бога всередині нас, я спробую зробити так, щоб саме моє життя і моя робота говорили про те, у що я вірю» [53, с. 147].

Зауважмо також те, що приставка до прізвища «Горицвіт» – це псевдонім. Підтвердженням цього є уривок із розповіді сусідки Валентини Харук: «Я була малою, Параска розповідала, що взяла псевдонім Горицвіт, бо доля її схожа на цю квітку. Мовляв, яскраво квітує, та скоро відцвітає. Думаю, це було пов'язано з якимись особистими почуттями, але Параска не розповідала це. Казала, розкаже, як підросту, а коли піросла, то не до цього було, я свої юнацькі клопоти мала. Зараз дуже шкодую, що не все уважно слухала, що Параска розповідала» [35].

Померла П. Плитка-Горицвіт 16 квітня 1998 року, її поховано в Криворівні. «Ненавидящих і обидящих нас прости, Господи», – такий надпис

було зроблено авторкою на погребовому покривалі. Після смерті її книжки сім років зберігалися під лавою далеких родичів, багато з них попсувалося від сирості. Неправильне зберігання та вологість призвели до певних деформацій письменницького здобутку, що проявилися у формі механічних пошкоджень, подряпин, а також виникнення плісняви.

Отже, життя поетеси свідчить про важливі аспекти зовнішніх впливів на її поетичну спадщину. Вона пережила значні труднощі в житті, включаючи випробування в коханні. Усі ці біографічні відомості відобразилися на її літературній спадщині. Авторка була самотньою протягом всього життя, тому вона повністю віддалася творчості. Ізолюваність від світу виявилася базою її існування, що вплинула на творчий процес та підкреслила її поетичну чутливість.

1.2. Параска Плитка-Горицвіт як мультимитець у контексті дослідження її діяльності

Параска Плитка-Горицвіт, впродовж усього свого життя, зосереджувалася на інтенсивному вивченні та дослідженні Гуцульщини. Внаслідок своєї активної праці, вона залишила значний літературний спадок, що розкриває питання культури, духовності та історії цього регіону.

На жаль, ця постать української літератури залишається малодослідженою в контексті сучасної літературознавчої науки. Незважаючи на свій внесок у розвиток українського письменства, її поетична творчість є обмеженим об'єктом наукового дослідження, хоча й заслуговує на більш докладний аналіз. Її твори об'єднують різні мистецькі концепції, тому повинні викликати інтерес як у літературознавців, так і у мистецтвознавців. З цього погляду, можна вважати П. Плитку-Горицвіт – мультимитецем, оскільки вона не лише писала поетичні тексти, а й займалася збиранням фольклору, образотворчістю, художнім мистецтвом, виготовленням витинанок та книг,

фотомистецтвом. Попри це, донедавна авторка була відомою лише на території свого рідного краю та серед односельчан.

Необхідно зазначити, що ще на початку ХХ століття гірське поселення Криворівня, у якому поетеса провела більшу частину свого життя, стало популярним місцем – «українськими Атенами», де збиралися видатні українські письменники та інтелектуали. Серед тих, хто здійснював свою творчу діяльність у цьому районі, варто відзначити імена Гната Хоткевича, Михайла Коцюбинського, Михайла Грушевського, Володимира Гнатюка, Станіслава Вінценза, а також гостей, серед яких були Ольга Кобилянська, Леся Українка, Марко Черемшина, Михайло Стельмах та інші видатні особистості. Пам'ятаємо й про те, що майже 14 років підряд, починаючи з 1901 року, в цьому віддаленому регіоні України проводив свій вільний час та працював над власними літературними творами Іван Франко. Нинішню садибу, де він відпочивав, було перетворено на музей Каменяра. Саме в цьому будинку, який раніше був школою, українська письменниця П. Плитка-Горицвіт розпочала своє чотирьохрічне навчання, проявивши відразу особливі успіхи у створенні віршів та у малюванні.

Як бачимо, в той час село Криворівня стало осередком літератури, де авторка провела значну частину свого життя, тому її останнє бажання полягало в тому, щоб люди створили музей у рідному будинку. Творчий спадок Параски Плитки-Горицвіт, хоч і досі залишається маловідомим, проте стає об'єктом уваги завдяки існуванню Літературно-меморіального музею, розташованого у с. Криворівня, а також чотирьом документальним фільмам, присвяченим її особистості. Зокрема, фільми «Світ Параски-Горицвіт» (1992, режисер Павло Фаренюк), «Коляда для Параски» (2005, режисер Олег Драч), «Піктограма» (2008, створено Лідєю та Мішею Сухими), а також «Портрет на тлі гір» (2018, режисер Максим Руденко) є важливими джерелами для розкриття окремих аспектів її життя та творчості.

Започаткування Літературно-меморіального музею у Криворівні в листопаді 2005 року стало можливим завдяки фільму Олега Драча та Олександри Чайки «Коляда для Параски» із театрального центру Леся Курбаса. До успішного втілення цього проєкту також долучилися активісти товариства «Просвіта» у Верховинському районі та творчий клуб «Українські Афіни» у Криворівні.

Надалі, завдяки розвитку музею, постать П. Плитки-Горицвіт (спочатку саме як художниці) привернула увагу дослідників. Шлях знайомства з авторкою на вищому рівні розпочався із персональних виставок у двох київських музеях України. Перша столична виставка «Варто мислити», на якій експонувались вибрані рукописні книги й живописні картини авторки, відбулася навесні 2009 року в Київському музеї Михайла Грушевського. Наступної весни, 2010 року, у Києві в Національному музеї літератури України презентували другу столичну виставку цінного творчого доробку авторки «Кличу до гір».

17 жовтня 2019 року в Мистецькому арсеналі розпочалася експозиція під назвою «Параска Плитка-Горицвіт. Подолання гравітації», яка стала найбільш масштабною презентацією її робіт у всій історії, і закінчилася 19 січня 2020 року. За словами Катерини Радченко, «подолання гравітації – це процес, що суперечить законам природи, ламає наявні правила. Це пошук альтернативних способів буття поза межами звичного кола та соціальних стереотипів. Виставка має на меті показати життєвий шлях Параски Плитки-Горицвіт, її формування як мисткині, творчу багатогранність, обстоювання власної ідентичності за умов соціально-політичного тиску» [50, с 12]. Саме ця подія сприяла формуванню нових кіл зацікавлення творчим доробком П. Плитки-Горицвіт.

Важливий вклад у поширення та збереження літературного спадку поетеси зробили Оксана Зеленчук-Рибарук (учениця авторки, поетка та етнографка) разом зі своїм чоловіком Іваном Рибаруком, який є місцевим

священником. Завдяки їхній праці, у музеї зібрано частину поетичних творів П. Плитки-Горицвіт, інша частина зберігається в музеї Івана Франка в Криворівні, у Верховині та ще кількох музеях України. Власниця музею систематизує творчий доробок, а О. Рибарук, яка є також біографом письменниці, набирає на комп'ютері тексти П. Плитки-Горицвіт. Також текстами займається київський Центр Леся Курбаса. Зараз проводиться упорядкування архівного фонду Літературно-меморіального музею Параски Плитки-Горицвіт та укладання повної наукової бібліографії її рукописних книг.

Підкреслимо те, що поетеса володіла винятковими навичками організації своєї творчості: вона переписувала та копіювала свої поетичні тексти власноруч, конвертуючи невеликі рукописні зошити в об'ємні томи, збірки доповнювала власними витинанками та малюнками. Усі матеріали були систематично підписані, занотовані і нумеровані. Її дім слугував своєрідним архівом, в якому зберігались втілені ідеї її життя та літературної творчості. Вона віддавала велику цінність часу, розуміючи важливість збереження та передачі знань через літературу. Можливо, свідомість про цінність часу виявилася особливо важливою для неї після десятирічного перебування в умовах ув'язнення, коли вона була позбавлена можливості творити, писати та малювати. Здавалося, що вона відчула наскільки важливо було зберігати свій архів, і що з ним буде працювати наступне покоління, оскільки він став свідком історії однієї особи, історії одного села в Карпатах, і таким чином, частково свідчить про історію народу та країни.

Ми переконані, що творчість Параски Плитки-Горицвіт – письменниці, художниці, філософині – буде предметом дослідження не одного покоління науковців. Безумовно, сумним є той факт, що її поетична творчість перебувала поза увагою тривалий час, і можна було прочитати лише вибрані її поезії на сторінках місцевої газети. Розуміємо, що сьогодні та частина виданих її творів та окремі наукові й журналістські публікації є мінімумом у дослідницькому

аспекті. Як ми вже з'ясували, авторка всю свою любов до Гуцульщини і свій талант спрямувала на писання книг. Тільки після здобуття Україною державної незалежності її твори почали друкуватись у журналах «Дзвін», «Гуцульщина», газетах «Голос України», «Зірка», «Верховинські вісті» та інші.

Втім, до цього часу, не надіючись на видавництва, майстриня пера стала видавцем своїх робіт у формі самвидаву. Вона своїми руками створювала поетичні збірки, а малюнки оформлювала у художні альбоми, тому вони мають якісне виконання. На окремих аркушах паперу авторка писала каліграфічно свої тексти й оздоблювала їх намальованими орнаментами чи витинанками.

Прикро, що за життя П. Плитка-Горицвіт не змогла опублікувати жодної своєї книги, однак це не заважає літературознавцям та громадським діячам сьогодення давати заслужені характеристики письменниці. Зокрема Людмила Зузяк пише, що важко відповісти на питання, хто П. Плитка-Горицвіт більше – художниця чи письменниця, поетеса, укладальниця співанок чи їх власний самовидавець, [...] і наводить влучне визначення М. Дзурака, що «вона – карпатський Гомер» [19, с. 3]. Ймовірно, її порівнюють з легендарним давньогрецьким поетом для того, щоб підкреслити її винятковий внесок в українську поезію, а також акцентувати увагу на великому значенні її творчості для збереження та популяризації гуцульської культурної спадщини.

У той самий час український літературознавець Микола Ільницький у передмові до книги «Старовіцкі повісторьке» подає своє розуміння значення творчої спадщини письменниці. Учений зазначає, що «скільки б не з'явилося ще наукових праць та художніх творів [...] – цінність того доробку, що залишила нам у спадок Параска Плитка-Горицвіт, ніщо не може замінити. Тому, що це голос з середини того середовища, з якого вона вийшла, голос автентичний, слово, вимовлене самим народом» [21, с. 3]. Важливим є те, що ця думка науковця стосується як літературного, так і художнього надбання

мисткині, тобто знову ж таки підкреслюється багатогранність творчого таланту літераторки.

46 великих рукописних книжок, обсягом 500 сторінок кожна (це 23 тисячі сторінок), об'єднаних під загальною назвою «Подарунок рідному краю», та близько сотні маленьких рукописних і друкованих на машинці збірок – все це є письменницьким доробком П. Плитки-Горицвіт. На нашу думку, вагомо те, що творчість авторки є не просто кількісно великою, а те, що вона найменувала її своєрідним літописцем гуцульського краю. Все життя Параски Плитки-Горицвіт, за словами культуролога Наталії Шевченко, які наводить у своїй статті Ярослава Музиченко, – «це творчий послух обітниці. Параска була не ерудиткою, але неймовірною інтуїткою. Жива думка в її творах просто пульсує. [...] Незбагнений смак до міри, форми. Найбільше вражає, що через її текст випромінюється велика сила світла» [36].

Отже, малодослідженість постаті Параски Плитки-Горицвіт вказує на потенціал для подальших досліджень та аналізу її внеску в сферу літератури та мистецтва. Вона постає перед нами багатогранною особистістю з надзвичайно великим обсягом свого творчого доробку. Підсумовуючи, відзначимо, що наукове дослідження життя і творчості авторки та створення музею цієї талановитої гуцулки-праведниці є практичним кроком у справі збереження самотності Гуцульщини.

Висновок до розділу I

Узагальнюючи, варто підкреслити, що життєва доля Параски Плитки-Горицвіт віддзеркалює одну з численних трагічних сторінок життя українських жінок, які здійснили вагомий внесок у формування національної ідентичності. Історія Верховинського району, рідного краю авторки, була заплутаною через постійний тиск з боку загарбників, які створювали численні перешкоди для розвитку місцевої культури. Попри всі ці труднощі та випробування, внесок П. Плитки-Горицвіт в українську літературу та

культуру є важливим, однак недослідженим повністю. Її життєва доля є прикладом того, як сильний дух і творчість можуть вистояти в умовах навколишніх випробувань. Біографічні відомості про поетесу дозволяють нам з'ясувати основні джерела її натхнення та впливові фактори, які вплинули на її творчу діяльність.

Згідно з висвітленими фактами стало зрозуміло, що творчий потенціал поетеси сформувався на основі народної спадщини та впливу складних подій в її житті. Це акцентує увагу на значенні правил моралі, загальнолюдських цінностей та внутрішньої гармонії для неї. На закінчення слід додати, що зараз її літературна творчість викликає збільшений інтерес, оскільки вона представляє собою унікальний феномен гуцульської культури.

РОЗДІЛ II

СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПИСЬМЕННИЦЬКОЇ СПАДЩИНИ ПАРАСКИ ПЛИТКИ-ГОРИЦВІТ

2.1. Ідейно-тематичні домінанти поетичного світу

Поетична творчість вражає нас своєю глибиною, красою та внутрішньою змістовністю. Кожний поет, за допомогою мови та образів, створює своє унікальне бачення світу та людських почуттів, розкриваючи власну ідейно-тематичну парадигму. Визначення домінантів в поезії П. Плитки-Горицвіт становить основу для розуміння глибини та багатшаровості її літературних текстів. Вони охоплюють широкий спектр тем, мотивів та філософських ідей, що відкриваються через словесні образи та поетичні вирази. Їхній аналіз допомагає нам розкрити авторське сприймання різних аспектів життя, культури, суспільства та природи, а також сприяє усвідомленню її поетичного мистецтва як носія певних задумів та моральних цінностей.

Письменницька спадщина П. Плитки-Горицвіт включає в себе синтез різних літературних концепцій та ідей. Одним із наших ключових завдань є аналіз проблематики в її поетичних текстах, оскільки ця сфера відтворює систему поглядів поетеси та її індивідуальні роздуми щодо життя та призначення людини. На нашу думку, кожен її твір є спеціальним кутом зору на певну тему, у якому відтворюються авторські переживання та власна інтерпретація реальності. Опираючись на ці судження, ми вважаємо, що проблематику в літературі варто розглядати як центральну складову художнього змісту, тому що в ній, як правило, і укладено те, заради чого звертаються до твору – неповторний авторський погляд та його питання до читачів.

Досліджуючи цю проблему, ми зараз спробуємо з'ясувати, які ідеї та теми поєднуються у поетичних текстах, як вони відображають авторську

концепцію світу, а також як вони впливають на читача. У загальному тематика творчості П. Плитки-Горицвіт охоплює надзвичайно широке коло тем. Серед поетичних творів – це поезії релігійного змісту, філософська, пейзажна та патріотична лірика. Проза в основному представлена «Старовіцкими повісторьками» – оповіданнями з уст народу та щоденниковими роздумами.

З точки зору науковця Наталії Шевченко, центральною темою творчого доробку авторки є тема вдячності. Дослідниця зауважує, що «тяжкі випробування, що випали на долю мисткині, сформували її життєву настанову: ми не завжди можемо обирати долю, але самі визначаємо, яким буде наш світ. Якщо написання книги, в суті своїй, – це процес осмислення життя, розмова людини з долею, то світ книжки Параски Плитки-Горицвіт можна назвати „прирученням” своєї долі. Адже книжки вона не лише писала, а й робила вручну, безпосередньо вкладаючи енергію подяки в матеріальний артефакт» [69, с. 74].

Роблячи спроби систематизувати спектр провідних тем, необхідно зазначити, що з 46 великих книг авторки близько 30 книг становлять релігійно-філософську тематику. Це духовні роздуми («Молитва – дар Божий, «Молитовний здвиг душі Християнина», «Вінець Боголюбія» та ін.) та авторські молитви («На Помин Усопших», «Помолімося за мир Благости», «У вік постаріння», «Небесному престолу від Підніжжя землі» та ін.). Основним адресатом цих текстів є Бог, до якого вона намагається проникнути шляхом метафізичного самоаналізу. Звертання до Господа – це спроба перебороти страх людської гріховності проти ідеальності неба:

Усподоби Господи Святий

Здвиг душі Християнської –

Параскеви Карпатської –

Мирянки...

І отпусти гріха усім нам...

Амінь [43, с. 164].

Ці тексти відзначаються псаломоподібною інтонацією та мелодійністю, що характерні для усного мовлення. Вони є виразними та сприймаються як медитативні в ритмічному вимірі. Параска Плитка-Горицвіт завжди наголошувала на важливості переваги духовної культури над матеріальною: «А ми так зайняті своїми видогідними тілесу перевидогодженнями, що Духовністю – нема часу насолоджуватись» [68, с. 448]. Крім цього, для авторки важливою є проблема сенсу життя, який вона неодноразово намагається пояснити через свої поезії та крилаті вислови у збірнику «Варто мислити». Тетяна Кучера у своїй статті «Сенс життя як етична проблема» зазначає: «Для правильного розуміння сенсу життя необхідно усвідомити свій зв'язок із буттям, розвитком усього суспільства, зрозуміти його значення для себе й себе для нього. Це можливо, якщо людина буде жити не тільки своїми справами, але й справами інших людей, їхніми інтересами, якщо пройде життєву школу не тільки радощів, але й труднощів, горя та втрат» [26, с. 91]. На нашу думку, вони відображають філософське мислення досліджуваної письменниці, яка висувала проблему життя на перший план, підкреслюючи аспекти непостійності людського існування, смерті та питання про безсмертя, яке нерозривно пов'язувала з існуванням Бога, надприродної й вічної сили. За П. Плиткою-Горицвіт, Бог виступає джерелом вічності, безсмертності та ключем до розгадування всіх таємниць, які залишаються непрозорими для людського розуміння.

Авторка намагалася пояснити читачеві «що ж таке життя?», впливаючи на нього завдяки яскравим художнім засобам. Вона порівнює його з природними образами, наприклад: *«Життя, як квітка – та жаль, що не без морозу»*, *«Життя – птах у польоті, та не без пожедного стрільця-бракон'єра»* [76, с. 8]. У першому вислові майстриня слова метафорично зіставляє життя з квіткою і вказує на те, що, подібно до неї, воно має свою природну красу й ніжність. Однак слова *«жаль, що не без морозу»*

відображають небезпеку й негативні аспекти, які можуть загрожувати цій красі. Це вказує на те, що у житті завжди існує ризик втрати, холодність або негаразди, тобто вислів підкреслює вразливість людського існування та непередбачуваність подій. Метафора у другому виразі представляє життя у ролі птаха, який перебуває у постійному русі й польоті, тобто тут концентрується увага на його динамічності й непередбачуваності. У той же час, поява пожежного стрільця-бракон'єра свідчить про те, що життя – вразливе, і є ті, хто прагне завдати йому шкоду або зловживати ним. Це вказує на існування загрози чи небезпеки у житті, навіть у той час, коли воно активне та енергійне. Загалом ці вислови відображають філософські роздуми авторки про природу життя, його красу й чутливість, а також про складність відносин між людиною та навколишнім світом.

«Життя кожної людини – лише мить. Над нею повсякчас тяжіє смерть», – такої думки дотримується Людмила Павлишин у своєму дослідженні [38, с. 110]. Відомо, що проблема швидкоплинності життя є актуальною для більшості письменників. Вона виражена переважно через такі образи, як: *мить, плинність, хвилина, вітерець, крапля роси, час*, які нагадують нам про те, як ефемерність життя впливає на наші думки та почуття. П. Плитка-Горицвіт підкреслює важливість буття саме в цей момент, виразно виражаючи почуття прожитого, використовуючи загальнопоширений образ *часу*:

Життя – це днина світанкова, доки **час** плюсує.

Адже і це тимчасово – бо ще й мінусує [76, с. 369].

Н. Шевченко так характеризує ідейно-тематичний аспект поезій авторки: «Назагал, лірика поетки тужлива, проте філософський лейтмотив удячності за життя, хоч яким воно є, перетворює сумну тональність на молитву блаженних. Ненав'язлива, але сугестивна мелодія ліричного світу майстрині

пера поволі впускає в себе, дозволяє відчутти й виразно бачити його немовби очима самої авторки» [69, с. 76].

Ще однією з найпоширеніших тем, що розгортається в поетичних творах авторки є любов до рідного краю. У поезіях цієї тематики проблема ідентифікації відображає не лише зв'язок поетеси з її батьківщиною, але й важливу психолого-культурну проблематику. Вона висловлює своє прихильне ставлення до рідного регіону та його унікальних особливостей. Важливо наголосити, що саме рідний край був джерелом натхнення для неї і надавав поетесі унікальний матеріал для вираження своїх думок, почуттів та ідей:

Понад тебе, окрасонько гірського розмаю,

Найгіднішого джерела на правду не знаю.

О, яка то Божа ласка в цім краю родитись,

Із душею, із серденьком в жадобах напиться –

Із джерел твоїх незвичних творчої години

Щастя моє в тім, що маю в горах почерпини! [76, с. 234].

Відтворюючи образи природи, землі та культури рідного краю, П. Плитка-Горицвіт вкладає у свої твори частину душі та спогадів, що є невід'ємною складовою її народної ідентичності. Рефлексія над рідною місцевістю сприяє підвищенню самосвідомості. З огляду на дослідження українського психолога Мирослава Боришевського про самосвідомість як фактор психічного розвитку особистості, зазначимо, що почуття національної самоідентичності не лише визначає процес формування у людини типових рис для її національної культури, але й впливає на розвиток загальнолюдських особистісних характеристик [5, с. 123]. Відповідно, можемо стверджувати, що національна самосвідомість П. Плитки-Горицвіт виступає важливим фактором формування її національної гідності та її самооцінки як представника конкретної національної громади. Це розвиває її патріотичні

настанови та почуття, зокрема відповідальність та відчуття обов'язку перед своїм народом. Вона – вишукана майстриня милування красою й гідністю довкілля.

У загальному її твори дають змогу побачити життя й побут гуцулів другої половини ХХ століття. Це місцевість живої культурної спадщини, насиченої іронічною народною мудрістю, де сучасна реальність переплітається з легендами, а минуле безперервно взаємодіє з сучасністю. Аналізуючи тематику творчості П. Плитки-Горицвіт, необхідно зауважити про те, що у передмові до книги «Старовіцкі повісторьке», відомий український літературознавець Микола Ільницький виділяє кілька її сюжетів з послідовним розгортанням подій: про «бутників-колибарів», «корманичів-дарабов'язів», «побачення» матері й померлої дочки, опришків [21, с. 5]. Зазначаємо, що авторка висвітлює власні міркувань щодо морально-етичних проблем на основі зображення різноманітних побутових реалій гуцульського етносу. У своїй творчості вона значну увагу приділяє переказам, доповненими поетичними вставками. За академічним тлумачним словником в 11 томах, «переказ – це виклад своїми словами чого-небудь прочитаного або почутого» [59]. Читаючи перекази письменниці, перед нами постає вражаюча кількість точних деталей, що свідчить про досконалу обізнаність авторки в побуті гуцулів. Основна увага тут зосереджена на любові цього етносу до краси і вмінні її творити в усьому: будівництві, одязі, побутових речах. Оповідачка показує гуцульське життя як органічне для себе, однак не ідеалізоване. Варто підкреслити саме моральний дух книжки «Старовіцкі повісторьке», що можна проілюструвати на прикладі віршованої розповіді про те, як мати хотіла побачити свою померлу дочку і за порадою залишилася для цього на ніч у церкві, але дочка матері не визнала, і вона ледь не загинула. Закінчується ця розповідь мудрою порадою:

Бо мерці вже лиш мерцями...

В них своє, по-своmu.

Так що нічого д ним перти

З-за життя живому [44, с. 81].

Подібним духом християнської моралі проіннятий і сюжет «Пригод з опришками», де засуджується розбій і кровопролиття. З переказів постає багатий життєвий досвід їх авторки, у якому проглядаються сторінки її особистої долі. У різних ситуаціях дуже багато тонких спостережень, психологічних нюансів, що свідчить про новелістичне обдарування авторки з певним філософським забарвленням. Вона тонко передає людське сприйняття й переживання часу людиною різного віку – юнацького, зрілого і похилого, а також зміст життєвих орієнтирів з нової вікової перспективи. П. Плитка-Горицвіт окреслює галерею психологічних типів: щирого і заздрісного, відкритого і підступного. Крім того, протиставляє вірність і перелюбство, кохання і зраду. Важливий моральний аспект простежується у розповідях письменниці, який можна було б сформулювати: злочин завжди буде покарано.

Легко помітити притчове начало великої кількості народних переказів. В основі більшості з них лежить певне повчання. Так, дівчина приворожила хлопця, навіть одружилася з ним, але щастя не мала, бо це був не природний союз. Наприклад, у переказі «Дохитруваласи» вже на самому початку подано мораль: «Єк хто може, так жие собі на цьому білому світі. Хто по хитрощах, аби бірше з цим майна нагабарстати, а хто, по-біднячки, лиш надітси на своє здоров'є, тай на тот мозіль кривавий, шо ни сходит один з другим из тих рук роботяшших» [44, с. 174]. Тут йдеться про бідну служанку Марусю і багату панночку, яка хотіла зробити наклеп на дівчину щодо своєї смерті. Коли прийшли урядовці, то панна постійно відповідала: «Все на Марусю», однак її раптово запитали на кого вона переписує своє майно й та дала повторну відповідь. Ось так панночка втратила своє багатство.

Ціла низка сюжетів, узятих із реальних подій, робить твори Параски Плитки-Горицвіт дуже цікавими і стає помітно, що ці фрагменти становлять цілісну панораму гуцульського буття.

Значним здобутком авторки є колоритна серія «Доля гуцулки», яка розповідає про життя жінки у Карпатах:

Ошукав дівоче серце...

Зрадив... лихословив!?

О, життя ти – нічь беззірна...

В пітьмі безприховній [44, с. 113].

У поетичній книзі-альбомі «Доля гуцулки» жінка має хвилини для відпочинку лише ідучи до церкви або до лісу по ягоди чи гриби. Важливо підкреслити, що цей цикл є автобіографічним, тому що це фрагменти життя самої П. Плитки-Горицвіт, яка, проживши все життя самотньо, змушена була виконувати найрізноманітнішу роботу. Лейтмотивом до цієї серії можуть бути її слова: «Люблю життя, бо то є відтінком усього, що маю. Доки життя дається, трудімося, щоб не залишитися у довгах» [16, с. 153]. Кожен текст – це характеристика того чи іншого виду діяльності, як правило, з сумним відтінком:

З Бережниці йду до церкви

Аж у Криворівню...

Шше й босенько, то вже пішком

Ни з медом в камінню.

Ни дивуйтеся шо тоцю

Сокиру тоцилом?

Бо чоловік – дараб'єнник

В загаті ни з миром!?! [44, с. 116].

На основі тлумачення «Літературознавчої енциклопедії» поняття роман у віршах, як «синтетичний ліро-епічний жанр, в якому ліризований наратив розгортається у певній віршованій формі» [30, с. 348], – можемо заявити, що цей цикл свого роду і є графічним романом у віршах. Кожна поезія – це чотиривірш, складений як традиційна гуцульська співанка, що супроводжується малюнком. У літературознавчому словнику-довіднику за редакцією Романа Гром'яка подано визначення співанки, як «версифікаційної стилізації народної пісні на зразок коломийки в Галичині та Буковині» [31, с. 638]. Відомо, що деякі свої поетичні твори навіть Юрій Федькович називав співанками. Тому, потрібно зазначити, що авторка також зараховує свої поезії до співанок, що є цілком виправданим, оскільки відповідає особливостям цього різновиду.

У іншій поетичній книзі-альбомі «Доля гуцула» письменниця чітко наголошує на умовах проживання, праці й відпочинку гуцула, де він виступає у ролі керманича, бондаря, лісоруба-бутинаря, гончара, косаря, землероба чи пастуха. І поряд з такими похвальними характеристиками, як «гуцул-трудолоб», «гуцул жінці догоджєє», «гуцул жінку виручєє», зустрічаються дещо іронічні оцінки на взірєць: «гуцул храмов'єний», «гуцул подорожний», «гуцул видпочиває» [44]. Певна річ, не можна оминати філософський аспект у тематиці цих циклів Параски Плитки-Горицвіт. Авторка наголошує на невідворотності долі людини. І ця думка найкраще простежується у поезія «Доля – життєвиця», яка є чи то основним мотивом, чи підсумком «Доля гуцулки» і «Доля гуцула»:

Хоть-би в пічъ – си замастили,

Від судьби у сховню?

Припис Божий скрізь нас найде –

Варкех... й при здоров'ю! [44, с. 124]

Одним із головних аспектів морально-етичної проблематики творчості П. Плитки-Горицвіт є відповідальність авторки перед своїми реципієнтами та й суспільством в цілому. Вона враховує можливий вплив свого твору на мисленнєві переконання читачів, тому й акцентує увагу на цих питаннях.

Однією з провідних тем письменницької спадщини П. Плитки-Горицвіт є роль митця у суспільстві. Тут основним образом для авторки є муза, що виступає символом натхнення, яке відкривається їй та спонукає до створення художнього твору. Абстрактне поняття музи втілюється в конкретних образах (*гори, річка, весна, стежина, ніч* тощо), у яких розкривається сутність і сила, яка надихає її до вираження своїх ідей та почуттів у творчій формі. У такому контексті муза відтворює роль натхнення та мистецького інсайту в процесі творчості. Підтвердженням цього є поезія «Криниченько...», де авторка бачить своє творче піднесення після того, як вип'є води з цієї криниці:

І завжди іду до тебе пригожій надії,

Що ти мене ще напоїш в насназі творіння! [76, с. 345]

Вважаємо, що доцільно в цьому пункті зазначити також про висловлену у поетичних рядках вдячність авторки Тарасу Шевченкові за його творчість. Майстриня слова наголошує на тому, що важливо зберігати та вивчати твори Кобзаря, вшановувати його пам'ять, адже він залишив спадщину, яка і надалі слугує джерелом інспірації для тих, хто прагне до духовного збагачення та розвитку української літератури:

Живеш Батьку в живім слові, що й для нас наука –

Залишилась Кобзарева многострадна мука.

Тож спасибі Тобі, Батьку, за слово живе!

Хай нас будить і рятує від всякого злого! [78, с. 391].

Отже, у письменницькій спадщині Параски Плитки-Горицвіт простежується значна різноманітність тем, яка свідчить про багатогранність її

творчості. Ідейно-тематичними домінантами, які переплітаються в її текстах є любов до рідного краю, духовність людини, проблема швидкоплинності життя, морально-етична проблематика та питання творчості. Для певного впливу на читача під час висвітлення цих ідей, як ми вже з'ясували, авторка поєднала свій попередній досвід з новими окресленнями творчої індивідуальності.

2.3. Жанр молитви у творчості Параски Плитки-Горицвіт

Відомо, що прагнення спілкуватися з Богом виникає у тих, хто заповнений глибокими роздумами про життя та його буденність. «Містичне почуття – це почуття єдності Індивіда з Абсолютом; воно, – як і всі явища в житті людства, – підвладне законові хвиль чи коливань: у добу спокою й добробуту занепадає, маліє й міліє, у часи катастроф – поширюється й поглиблюється. Слово як таке, а мистецьке, естетично оформлене й організоване зокрема, завжди було для людини засобом звернення до Божественного начала...» [57]. Протягом усього свого життя Параска Плитка-Горицвіт вважала молитву – найкращим способом вираження своїх екзистенційних думок та поглядів. Згідно з біографічними фактами письменниці, ми розуміємо, що для авторки духовність завжди займала домінантну позицію. Ймовірно, це також пов'язано й зі складністю історичної епохи ХХ ст., оскільки використання біблійно-християнських мотивів та звертання до Бога характерні для багатьох українських письменників цього періоду (А. Кримський, Б. Лепкий, М. Вороний, В. Стус, Л. Костенко, І. Світличний, М. Руденко, В. Мороз і т. д.).

Згідно з Іриною Даниленко, молитва, що походить від грецького слова «συνουσια» (співбуття), у релігійній практиці є обрядовою дією, яка пов'язана з комунікацією між людиною та Богом, вираженою у формі обрядових слів через свідомість того, хто молиться [13, с. 17]. Прославлення, подяка, благання і прохання – це основні варіативні форми молитви, які залежать від конкретної ситуації й адресовані ідеальному реципієнту. Як правило, канонічна молитва

має таку структуру: спочатку звернення до Бога, потім відбувається визнання гріхів (каяття), після чого суб'єкт проголошує прославлення та подяку, далі висловлює прохання за близьких та власні потреби, і завершує молитву словом „амінь”, що походить від давньогрецького «ἀμήν» й означає «воістину».

Словник-довідник літературознавчих термінів за редакцією О. В. Бобири подає таке визначення цього поняття: «Молитва – усталений текст, який промовляється, виголошується віруючими під час звернення до Бога, до святих» [60, с. 77]. Подібну дефініцію ми бачимо на сторінках «Літературознавчої енциклопедії», автором-укладачем якої є Ю. Ковалів: «Молитва (*нім. Gebet, англ. prayer, франц. priere, польс. modlitwa*) – органічний складник релігійного культу, різновид сакрального монологу» [30, с. 67]. Опираючись на вищеподані визначення, можемо стверджувати, що жанр християнської молитви виник на початку становлення християнства і став невід'ємною частиною духовного життя суспільства. У більшості богословських досліджень про молитву всі теологи розглядають її як шлях до Бога (іноді як міст між людиною й Богом), тобто як засіб поєднання духовного (Божественного) і матеріального (людського). Такої ж думки дотримувалася Параска Плитка-Горицвіт.

«За час свого існування людина не знайшла досконалішої, ніж молитва, форми, у якій можна було б виповісти найпотаємніше, зважитися на відвертість, щирість і безпосередність самовираження. У цьому – одне з таїнств вічності молитви, таїнство особистісного катарсису, перевтілення й облагородження, яке можна відчутися тільки у духовному єднанні з Абсолютом», – влучно зазначає Володимир Антофійчук у передмові до антології «Святі чуття, закладені в молитву...» [56, с. 5]. Підтвердженням цих слів є значні за обсягом збірки Параски Плитки-Горицвіт – «Помолімся за мир Благости» (1983) та «Молитва Крепость Божя – у вік постаріння» (1984). Здебільшого молитви поділяються на кілька категорій: ті, які адресовані Ісусу Христу; ті, які адресовані Богородиці; ті, що спрямовані до Ангела Охоронця;

і ті, які призначені для святих апостолів. Проаналізувавши молитви П. Плитки-Горицвіт, ми можемо впорядкувати їх відповідно до цих груп, однак, на нашу думку, до цієї класифікації потрібно додати ще одну додаткову групу – це молитви на всяку потребу («За безродичну сироту», «За те, що прийде», «За мир Господен на землі», «За рідний край», «Во дні занедужань», «Во дні смутку», «За народ» та ін.).

Молитва авторки відрізняється своєю лаконічністю, стійкістю та структурованістю (кожна молитва обсягом одна сторінка), але водночас вона переповнена глибиною духовного змісту. Ця молитва не просто звернена до внутрішнього світу поетеси, але, схоже, адресована внутрішнім аспектам її прожитих літ, і служить перевіркою власної віри та її підтвердженням. Авторка переконана, що все відбувається під наглядом Творця цілого світу.

Сутність молитви П. Плитки-Горицвіт полягає в тому, що на її форму та зміст впливали особистий життєвий досвід авторки, її творчість, індивідуальні цілі та художні завдання, що продукує певне розширення меж побудови традиційної молитви. У центрі нашого дослідження молитва постає як динамічна структура, що базується на різнопланових авторських інтенціях. Опираючись на ґрунтовні дослідження І. Даниленко, Г. Баран та В. Антофійчука, ми можемо виокремити такі тематичні групи цього жанру, характерні для релігійної творчості Параски Плитки-Горицвіт:

- 1) молитви-возвеличення і прославлення («З нами Бог, язици, розумійте і поклоняйтеся», «Матері Божій хвала!», «Слава Ісусу Христу!», «Славлю Матір Божу», «Твоя Сила і Слава Отче Небесний», «Слава на висотах Богу!» та ін.);
- 2) молитви-подяки («За те, що живемо», «Любове Божа», «Присноблаженна Мати Божа Марія» та ін.);

- 3) молитви-прохання («Допоможи мені Святий Ангеле Охоронцю», «Не дай ми зникнути», «Подай ми Господньої Ласки», «У Господа просим», «Господи заступи» та ін.);
- 4) молитви-покаяння («Очисти мене від беззаконня», «Помилуй мене», «Прости Господи Святий» та ін.);
- 5) молитви-клопотання («Услиши м'є Тройце Пресвята», «У вік постаріння», «Услиши Господи со Небес» та ін.).

Як ми вже встановили, молитовний дискурс має сакральний зміст у творчості П. Плитки-Горицвіт. Цей прояв духовності є ознакою побожності української письменниці й доказом того, що вона виконала свою клятву, завдання якої полягало у тому, що після повернення з табору вона прославлятиме Божий світ. У молитвах Параски Плитки-Горицвіт відображається її релігійна сутність і внутрішні переживання. Вони стають способом звернення до всіх святих, а також вираженням її світогляду та надії. Жанр молитви дозволяє їй висловити свій духовний зв'язок із Вищим, і надати реципієнту відчуття спільності з таємницями віри. Якщо визначати конкретний тип адресата молитви П. Плитки-Горицвіт, то можемо сформулювати одну основну загальну групу – це молитви зі зверненням до вищих сил: до Господа («Пой душа великому Господеві»), до Ісуса Христа («Преображенію Твоєму Ісусе Христе, Сине Божий – хвала!»), до Богородиці («Ісповідуй нас молитовно Мати Божа Маріє»), до святих апостолів («Святії Апостоли Христовії», «До всіх Святих»), зокрема до Андрія Первозваного («Святий Апостоле Христов, Андрію Первозванний»).

Варто зауважити, що у своїх молитвах авторка найчастіше звертається саме до Бога. Усвідомлюємо, що це не випадково, оскільки ці форми звернення традиційно найближчі та найзрозуміліші для людини. У своїх текстах письменниця звертається до Всевишнього, використовуючи такі слова, як: *Господи, Отче, Отцю Небесний, Боже, Боженьку, Вседержителю Неба та*

Землі. Читаючи ці молитви, ми бачимо, що авторка дякує Богу за звичайні природні блага, які доступні всім. П. Плитка-Горицвіт все, що для більшості є звичайним і буденним, сприймає як Божий дар, і тому її молитви спрямовані на неї саму не як фізичну особу, а як внутрішню особистість. Це відповідає давній нормі: ділися з людьми тим, що маєш в собі найбільше. Розуміння власної внутрішньої сутності спонукає до самопізнання й розкриття того, що довго приховувалося від інших, хоча це може призвести лише до осуду тих, хто вирішить це зробити. Аналізуючи молитви, спостерігаємо, що авторка жила за принципом вдячності Богові та його «всебачення»:

Не пропадуть грішні діла...

Хоч би єк таїли?

З перед людей – заховаєш?

А від Бога? Ні вже... [79, с. 410].

Слід зазначити, П. Плитка-Горицвіт була переконана в тому, що лише духовність може врятувати людство від деградації. Опираючись на її судження, можемо стверджувати, що саме слово впливає на формування індивідуальності, а не навпаки. Для авторки ідеал особистості – це духовно багата людина, яка прагне боротися за національну гідність, інтереси та волю свого народу. Основним мотивом більшості молитов письменниці є мотив пробачення. Однак важливим аспектом є те, що вона просить вибачення не за себе, а за всіх людей, авторка хоче допомогти грішникам навернутися на шлях християнства. Це свідчить про те, що П. Плитка-Горицвіт була сильною духом людиною, яка вірила у силу молитви та сприймала чужий біль як свій. У молитвах-клопотаннях за інших авторка використовує займенник першої особи множини *МИ* та його різні відмінкові форми (*нас, нам, нами*), що ілюструє соборний характер молитви:

Да славимо наповсяк дні

Животворящу Пресвятую

Тройцю Нероздільну.

Допоможи нам Отче

Наш, допоможи [79, с. 87].

Більшість молитов побудовані за схемою: *звернення – прославлення – прохання – подяка*. Всі молитви стилізовані під гуцульське мовлення й завершуються традиційним прикінцевим словом «амінь», що є закріпленням вищесказаного. Підкреслимо, що предметно-чутлива символіка має особливе значення, як важливий елемент наративу та вираження глибоких душевних переживань. Вона є вказівкою на настрій і стан того, хто висловлює свої молитви, і тому, як правило, викликає наростання емоцій. Ці символи включають такі образи, як: *серце, душа, рука, тіло, спів* та інші. Перелічені поняття можна охарактеризувати як особливо чутливі та надзвичайно важливі для вираження духовного світогляду авторки. Крім того, до наскрізних образів можемо віднести також слова: *хрест, ікона, свічка, книга життя, гріх, пільма, світло*. Саме завдяки ним і відбувається таїнство молитви. Зазначені образи підсилюють її прихований зміст та відтворюють психологічний стан оповідача. На основі проаналізованих текстів можемо впевнено стверджувати, що поняття *світло* та *пільма* використано для того, щоб виразити антитезу між добром і злом, істинним та неправильним, а також духовним освітленням та незнанням. Світло символізує Божу присутність та правду, тоді як пільма вказує на віддалення від Отця та гріх. Віра П. Плитки-Горицвіт в існування *книги життя* вказує на переконання в необхідності жити праведно та служити Богу, щоб знайти місце в цій книзі й отримати вічне життя: «...Вичеркни з книги життя необдумані огріхи усіх наших батьків...» [79, с. 326].

Письменниця часто вивчає й аналізує складні аспекти життя, ставлячи питання у своїх молитвах про сенс, ціль, мораль та принципи. Вона трактує буття, як важкий і динамічний процес, постійно ставить людей перед різними

випробуваннями, які можуть вимагати від людини значних зусиль для їх подолання. Авторка говорить, що у таких моментах, можливі різноманітні реакції та відповіді. Деякі особи можуть відчувати розчарування та зневіру, а інші спроможні легко піддаватися життєвим спокусам, забуваючи про свої моральні норми та цінності. Водночас, є й ті, хто сприймає життя як нагоду для зростання і розвитку, як цінний досвід, який допомагає стати сильнішими та мудрішими. Саме у такому контексті авторка висловлює власну позицію щодо перешкод, що трапляються на життєвому шляху. Вона розглядає ці випробування як частину невичерпного процесу особистісного розвитку, де кожна перешкода – це можливість для вдосконалення та відкриття нових горизонтів. У її віровченні кожна складність може бути подолана завдяки внутрішній силі та вірі:

Люби Господа Святого

Бо Ти в Бога маєш

Ласку й Милість і прощення –

За те, що страждаєш [79, с. 410].

Спостерігаючи за формами авторських молитов Параски Плитки-Горицвіт, підкреслимо, що переважно авторка зберігає загальний урочистий стиль та тон. Більшість з них написані у прозовій формі, проте наявні й поетичні тексти. Контекст і авторські наміри додають їм глибину і є способом висловлення віри, надії, сумнівів та різних аспектів людського духовного досвіду. З одного боку, її молитва постає релігійним виразом, вбачаючи Бога як співрозмовника чи об'єкта довіри. Підтвердженням цього слугують такі тексти, як: «Благодарю Господа Святого», «Плиньте мої молитви», «Молюся Тобі, Тройце Пресвятая» та ін. Майстриня слова чітко увиразнює свою віру, покору, прохання або вдячність перед Богом. Це дозволяє читачеві глибше зрозуміти релігійний контекст та духовні цінності самої авторки. З іншого боку, молитва слугує виразом філософських роздумів та поетичної краси.

Текстів такої форми значно менше у письменницькій спадщині П. Плитки-Горицвіт, однак вона їх презентує для того, щоб передати власні думки про сенс життя, природу буття або навіть для вираження пошуку своєї духовної гармонії, що спонукає читача роздумувати. Це такі молитви, як: «Крізь усе життє», «Плачущою душею..», «Піснью душе», «Дар Божий», «За тебе, моя стороненько» та ін. Мова молитов є формальною та архаїчною, відображаючи священний характер жанру. У той же час, є молитви, які написані у поетичному стилі з використанням рим та метафор, що надають тексту естетичну красу.

Отже, підсумовуючи, зазначимо, що молитва у творчості Параски Плитки-Горицвіт не лише відтворює її релігійні вірування, але й слугує мовою показу її душевних переживань, а також допомагає виявити глибокі філософські питання, які цікавили письменницю протягом життя. Цей жанр збагачує творчу спадщину авторки й розкриває перед нами її духовний досвід та ставлення до надприродних субстанцій. Зважаючи на зміст більшості молитов, можемо зауважити, що вони мають форму прохання перед вищими силами. У таких випадках П. Плитка-Горицвіт висловлює не власні страхи чи амбіції, а скоріше – громадські та загальнолюдські турботи. Зі сказаного раніше випливає: молитви, створені письменницею, є важливим засобом у її творчості, що спрямований на висвітлення універсальних суспільних проблем та духовних цінностей, які перетинаються з індивідуальним мисленням та поглядами авторки.

2.3. Збірки-присвяти Лесі Українці та Іванові Франку

Кожен письменник має свого ідола: образ автора чи митця, який став для нього джерелом натхнення чи вплинув на його власний творчий процес. Параска Плитка-Горицвіт не була винятком. Ця освічена різностороння особистість активно вивчала українську літературу та намагалася також виокремити для себе такі знакові постаті. Особливу увагу вона приділила відомим титанам української словесності Іванові Франку та Лесі Українці,

яким присвятила власноруч виготовлені збірки – «В уклін Волинському соловейку – Лесі Українці» (1985) та «У вінок невмирущому каменяреві – І. Я. Франкові» (1985). На нашу думку, авторка обрала саме цих постатей через те, що вони мають безпосереднє відношення до Гуцульщини, адже у своїх текстах майстриня слова зауважує про їхній внесок у спадщину гуцульського краю.

У статті Віталія Назарця «Типологія жанрово-тематичних різновидів присвят» представлена класифікація присвят, що налічує чотири основні тематичні групи: ситуативну, латентну, асоціативну та інтроспективну [37, с. 70]. Опираючись на проведені дослідження автора, можемо стверджувати, що вищевказані збірки П. Плитки-Горицвіт належать до ситуативної присвяти, оскільки адресація тут виражена безпосередньо та чітко. Визначальним для неї є контекст та обставини, які призвели до бажання адресанта виразити свої ліричні почуття чи позицію. Ці присвяти непов'язані з певною конкретною подією в житті авторки, вони виникли як результат ментальних роздумів, спогадів та авторських рефлексій про певні аспекти її повсякденного, творчого та громадського життя. Причиною для створення цих ситуативних присвят стали особисті, побутові обставини, які охоплювали сфери авторських взаємин з адресатами (Лесею Українкою й Іваном Франком), а також суспільно-значеннєві події, що викликали реакцію авторки та мають важливий суспільний контекст.

Як відомо, поетичні присвяти – це літературний жанр, який включає в себе вірші, створені для висловлення пошани, вдячності та захоплення конкретною особою, ідеєю, подією, місцем чи річчю. Вони набули особливої популярності у XIX–XX ст. Поетичні присвяти П. Плитки-Горицвіт відрізняються від інших жанрів її творчості тим, що вони більш емоційні та висловлюються виразніше, а мовна форма є більш ліричною та витонченою. Звернемо увагу на те, що ці присвяти є цікавими об'єктами вивчення, оскільки вони привертають увагу не лише через свою естетичну цінність, але й як

важливий історичний та фактологічний компонент, що допомагає нам краще розуміти біографію та світогляд досліджуваної поетеси.

У збірці «В уклін Волинському соловейку – Лесі Українці», обсягом 32 сторінки, авторка презентує власне відчуття значущості постаті Лесі Українки. Її завдання полягає не у ретельному описі зовнішніх рис творчої особистості, але головним чином у зафіксуванні внутрішнього духовного імпульсу, який вона інспірує у реципієнтів. Аналізуючи поезії цієї збірки, ми з'ясували, що для П. Плитки-Горицвіт Леся Українка постає талановитою поетесою, активісткою та сильною духом людиною. Її образ у віршах символізує трагічність та водночас відвагу.

Наскрізним образом тут постає «весна», що уособлює відродження та вічне коло життя. Авторка розуміє, що навіть після зимової сплячки природа оживає, квіти цвітуть, і все відновлюється. Це співвідноситься з життєвими, духовними та творчими перетвореннями людини. Письменниця називає весну «мамою» та просить її подарувати хоча б незначну частину тієї обдарованості, якою володіла Леся Українка:

О, веснонько – мамо наша!

Дай нам ще любити.

І всим чистим почуванням

Вірші мережити.

Так як Леся мережила

З любов'ю й в мудрінні!

Хоч дрібочку дай нам цього

Талану в творіння [77, с. 10].

Заслуга авторки полягає в тому, що вона створила оригінальні художні засоби для відображення захоплення творчістю Лесі Українки. Серед таких

засобів виділяється емоційно забарвлена метафора – «*вірші мережити*», яка вказує на те, що створення віршів або літературних творів є процесом, подібним до створення мережива. Проаналізуємо цю метафору більш детально. Ми вважаємо, що за допомогою цього засобу, поетеса характеризує процес написання віршів як творчу діяльність, у якій поет «сплітає» слова, образи та ідеї, немов мереживо. Це може означати, що вірші складаються зі слів та висловлювань, які поет створює й «переплітає» разом, щоб утворити поетичний твір. Поряд з цим метафора також відображає складність та глибину літературного творчого процесу. Вона наголошує, що створення віршів – це складний мандрівний шлях, де слова, образи та ідеї переплітаються, немов нитки в мереживі. Загалом, метафора «*мережити вірші*» вказує на творчий та майстерний процес написання поезії, де слова та ідеї об'єднуються, немов у мереживо, для спільної мети – створення поетичних шедеврів. П. Плитка-Горицвіт хотіла таким способом відобразити складність та важливість літературної роботи для поета.

У поезіях авторка не використовує традиційно усталеної назви «*поети*», натомість характерним для них є слово «*віршописи*». Це поняття поєднує у собі ідею творення поетичних творів та їхнього письмового фіксування. Воно вказує на творчий процес, який включає в себе вибір слів, метричну структуру, ритм, образи та інші літературні засоби для створення поетичного твору. Письменниця закликає всіх поетів прославляти Лесю Українку і в такий спосіб сприяє підтримці та популяризації її спадщини, підкреслює важливість її внеску в розвиток української літератури та культури:

Поталань-бо, весно-квітко,

Усім віршописам!

Щоб хоч часткою зділились

В укління для Лесі [77, с. 12].

Свій захват Ларисою Косач-Квіткою авторка розкриває у наступних рядках:

Люблю тебе – віршопоисно, Лесе Українко,
 Бо ти мені у поезії залишилась вінком.
 Я з тобою завжди мрію і музи чекаю,
 Я з тобою навіть джерел у горах шукаю.
 Дай-бо мені порадо́чку у ко́жнім пита́нні,
 Українко-волинянко, світе мій при́званий! [77, с. 15].

Як бачимо, творчість Лесі Українки мала значний вплив на Параску Плитку-Горицвіт. Її літературний доробок був для неї актуальним та надихав на створення власних поезій. У цьому уривку *«вінок»* символізує вдячність за вплив цієї особистості на літературу. Він є способом відзначення творчого внеску Лесі Українки в світ поезії П. Плитки-Горицвіт. У наступних поезіях цієї збірки авторка називає видатну письменницю лікарем, який *«лікує живим словом і наші збоління»* [77, с. 19]. Вона говорить, що гуцульський народ знає, цінує і береже у пам'яті творчість цієї геніальної поетки. Її возвеличення відбувається на основі протиставлення себе як *«простої людини»* та Лесі Українки як *«сили і волі творчої години»*:

Бо ти – наша сила й воля творчої години.
 Тож в уклін прийми віршев'я – й простої людини [77, с. 22].

Цікавим, на нашу думку, є ще образ *«конвалії»*, який авторка називає *«духом Лесиним»* [77, с. 24]. Зазвичай у літературі образ конвалії часто використовується для створення образів, які відзначаються своєю вразливістю, ніжністю та внутрішньою красою. Згідно з нашими спостереженнями, не випадковим є те, що П. Плитка-Горицвіт використала саме квітку конвалію для характеристики видатної письменниці, адже відомо,

що у творчості Лесі Українки теж присутній цей образ у однойменному вірші «Конвалія» (де зображено засудження зневажливого ставлення до простих людей). Відповідно, можемо зазначити, що у віршах гуцульської поетеси образ конвалії вказує на бажання зберегти пам'ять про українську письменницю та активісту, а також на сподівання, що ця пам'ять буде вічною. Адже через свій аромат і білі квіти, вона постає тут символом згадки про вічності духовних цінностей.

Авторка не забуває згадати у своїх віршах і про біографічні моменти Лесі Українки. Опис її життєвих випадків, згадувань місць Гуцульщини, де вона побувала, допомагає чіткіше розкрити її характер, ставлення до подій та почуття, пов'язані з цими обставинами. Крім цього, поетеса змушує читачів розмірковувати над патріотичним мотивом. Знаємо, що кожна етнічна група має власні традиції, символи та способи вираження своєї прив'язаності до рідного краю. У результаті цього, авторка наголошує на розумінню значення природи та любові до рідного краю як соціокультурного та ідентичного явища:

Любім красу – ту, що наші гори уквітчала.

З того часу, як то Леся у нас побувала [77, с. 22].

Сутність проведеного аналізу зводиться до того, що збірка-присвята П. Плитки-Горицвіт «В уклін Волинському соловейку – Лесі Українці» є цікавим літературним явищем та актом відданості і вшанування таланту. Вона відображає пошану до внеску Лесі Українки у світ української літератури та культури, включаючи в себе характеристику видатної письменниці, наголошуючи на її таланті, інтелекті, принциповості та глибоких патріотичних переконаннях:

Бо то Леся Українка –

Гідна цього дару,

Бо любила край гуцульський

Творчо-піснедарно [77, с. 27].

Одним словом, присвята Лесі Українці – це поетичний шедевр, який виражає важливість культурного та національного спадку, а також почуття поваги та вдячності до видатної української поетеси.

Збірка «У вінок невмирущому каменяреві – І. Я. Франкові» (1985) відрізняється своєю побудовою від попередньо проаналізованого збірника. Тут П. Плитка-Горицвіт здійснює перехід від зовнішнього розгляду зв'язку між природою та повсякденним існуванням людини до більш внутрішнього й духовного сприйняття такого співвідношення. Унаслідок цього пейзажні мотиви та образи отримують новий рівень двоплановості та символічності. Життя людини характеризується як невід'ємна частина природних процесів. У цьому контексті пейзажні образи стають інструментом приховування суттєвих аспектів співвідношення «людина – природа» та вкладають у собі потаємний смисл і первинну значущість. Ключовим образом для авторки постає не сам Іван Франко (так було у попередній збірці, де Леся Українка була головною постаттю у більшості поезіях), а на передній план тут виступає гірський пейзаж, що формує почуття величі й таємничості:

Поведи м'я як і вела

У роках минулих...

Стежинонько, поведи м'я

До тих місць Франкових.

Під ялицю – хоч і кволу?..

Від літ постаріння...

Стежинонько, поведи м'я

Бо там є натхнення [77, с. 13].

Тут образ «*ялиці*» є символом вічності та життєвої сили, оскільки вона є зеленою навіть взимку, коли інші дерева втрачають листя. Відповідно в поезії вона визначає вічний характер природи, незважаючи на зміни та обставини. Звернімо увагу на те, що образ «*старої ялиці*», під якою працював Іван Франко під час своєї подорожі в гуцульське поселення Криворівня, повторюється тричі у цій збірці. Як відомо, символіка числа три має довгу історію та широке застосування в різних культурах і релігіях. Це число вважається особливо важливим і потужним в багатьох аспектах та має численні значення й інтерпретації. На наш погляд, авторка за допомогою цієї художньої деталі хотіла відтворити єдність минулого, сьогодення й майбутнього української літератури. Тобто перед нами постає образ «*старої ялиці*», під якою отримували свої натхнення письменники-попередники у минулому, зокрема Іван Франко, сама П. Плитка-Горицвіт у сьогоденні (на той час) і мали б надихатися прийдешні митці у майбутньому, на думку авторки:

Щоби муза обійняла цей куток спочину,

Під ялицею Франковою – на творчу годину! [80, с. 16]

Серед текстів, у яких образ «*гори*» має найвиразніше звучання виокремлюються поезії «До гір...», «Ой, ви гори...», «Любове моя...»: «*Хто ж в вас гори не влюблявся, / Любов'ю людською? / І навесні, і у літку, / В осені й зимою?*» [80, с. 26]. Спостерігаємо наявність своєрідної амбівалентності, яка відображається у тому, що гори об'єднують у собі два протилежні аспекти: верхній та нижній, небесний та земний, а також реальний та потойбічний світи. Гори Карпати переплітають різні шари смислів і культурних контекстів. Важливу роль у створенні цієї амбівалентності відіграють українські фольклорні образи, зокрема фольклорна тріада «*гора – дерево – вода*». Гора, як елемент цієї тріади, стає символом стійкості, величі та міцності, дерево відображає ріст, розвиток і життя, а вода є символом життєдайності та оновлення. У зв'язку з цим ця тріада показує складні зв'язки між природою

та культурою, між внутрішнім світом людини та зовнішнім світом природи. Саме це й ілюструє авторка у своїх поезіях:

Що ж то в горах я не люблю? Такого немає...

Моя Муза Поетична усе впригортає.

Бо то моя рідничка по-рідному дише!

Тож нехай бо Муза моя по-рідному й пише! [80, с. 21]

Не можна не погодитися з тим, що природа в художніх текстах П. Плитки-Горицвіт виступає не лише як декоративний елемент, але і як активний учасник відображення внутрішнього стану та емоцій ліричного героя. Вона слугує як віддзеркаленням, так і каталізатором його психологічних змін.

Своєрідним виявом поваги й захоплення Параски Плитки-Горицвіт видатним українським письменником Іваном Франком є три однойменні поезії «Іван Франко» та вірш «Каменяреві – І. Я. Франкові». Авторка звертається до Івана Франка: *«Каменяре безутомний, / Що не без успіху!»*, щоб привернути увагу читачів до його поетичного голосу, сили, витривалості та рішучості. Вона також підкреслює важливість та цінність його літературної творчості, яка освітлює шлях майбутніх літераторів:

О, веди нас, батьку творчий,

Та все-таки в гору!

Нехай буде від діл мудрих

Достойність Франкова! [80, с. 28]

У цих віршах-присвятах виразно відчувається образ Франка як великого героя, який ніс значну відповідальність перед своїм народом, і який заслуговує на поклін *«чолом в піснеспіві від нині й до віку!»* [дод., с. 28]. Вони є свідченням глибокого патріотизму та шани, які авторка відчувала до Івана

Франка. Як результат, поезії ілюструють постать І. Франка як символу української культури та національного відродження, який надавав натхнення іншим українським письменникам. Слід додати, що Каменяр для П. Плитки-Горицвіт завжди характеризується такими поняттями, як *братерство і єднання*:

Хоч би дрібкою в подібні і ми так любили. –

Як любив Франко свій нарід, з вірою в людину!

О, зростіте любим цвітом – Франкові мудріння!

І назавжди нам даруйте братерство й змужніння! [80, с. 31]

Загальновідомим є той факт, що вірш – це одна з основних форм літературного виразу, яка характеризується особливим мовним і структурним оформленням, що відокремлює її від прози. Для нього типовими є використання різноманітних образів, метафор та інших літературних прийомів для вираження почуттів, ідей та емоцій. Однак досліджувана авторка не вважає, що поезії є лише одним із можливих способів вираження своїх міркувань, почуттів чи настроїв, вона називає їх «друзями», «життям», «слухняними дітьми»:

Я тобою лиш щаслива, Поетичний Світе!

Вірші-друзі... життя моє... і слухняні діти!

Любов моя – лишень вами завжди могутність.

Вірші-діти... повніть душу – усим життєвично! [80, с. 35]

Перед нами яскраво висвітлюються й автобіографічні моменти поетеси. Як ми вже з'ясували, авторка була самотньою протягом всього життя, тому для неї вірші стали чимось більшим, ніж просто літературними творами. Вони були частиною її життя, її співрозмовниками, друзями та, в певному сенсі, як вона їх називає, «дітьми». Ця асоціація між віршами та дітьми є дуже цікавою

та важливою для розуміння поетичного процесу й творчості загалом. По-перше, вірші, як «*діти*», є продуктом творчого натхнення та духовних пошуків авторки. Вони відображають її думки, почуття та досвід, які розкриваються через слова поезії. Як і батьки, поети відчують відповідальність за своїх «*дітей*» (вірші) і стежать за їхнім розвитком, вдосконаленням та виразністю. По-друге, творчий процес творення поезій, подібно до виховання дітей, вимагає від поетеси уваги, терпіння та глибокої саморефлексії. Як батьки стежать за ростом та розвитком своїх дітей, так і П. Плитка-Горицвіт віддала своєму творчому процесу час та увагу, вдосконалюючи кожне слово та вираз у вірші. Таким чином, поезії впливають на духовну та емоційну сферу читачів, а це вже є важливою рисою літературного процесу. У загальному, аналогія між віршами та дітьми нагадує нам, що творчий процес поетеси є особистим та важливим, а її тексти відображають не лише слова, але й частину її душі. Вони є частиною поетичної спадщини, яка продовжує жити і впливати на наше життя та культуру.

Можемо з впевненістю зауважити, що у збірці «У вінок невмирущому каменяреві – І. Я. Франкові» у порівнянні зі збіркою «В уклін Волинському соловейку – Лесі Українці» авторка використовує значно більше абстрактних образів – це такі, як: *молодість, творча година, думи, мрія, надія, втома, літа*. П. Плитка-Горицвіт застосувала ці образи для того, щоб виразити свої ідеї, почуття, концепції та філософські роздуми відмінно від традиційних описів конкретних об'єктів чи ситуацій. Оскільки абстрактні образи визначаються їхньою віддаленою асоціацією з реальними речами чи поняттями, вони дають змогу поетесі створити глибокі й емоційно насичені поетичні твори. Наприклад, слова «*молодість*», «*мрія*», «*надія*» дозволяють авторці передати настрій та емоції без прив'язки до конкретних деталей. Підтвердженням вищезазначеного є поезія «Моя надія», де авторка характеризує важливий аспект людського духу, а саме спроможність вірити в краще майбутнє, незважаючи на виклики і труднощі, які можуть виникнути в житті. Образ надії

тут виступає як протиставлення безнадії та відчаю. Він нагадує нам, що важливо мати віру та сподівання, навіть у важкі моменти й у такий спосіб мотивує нас до подолання перешкод:

І я буду життям жити творчим і надійним,

І від нього мужнитися в окрасі духовній!

Поетична моя доле, мій ти любий світе!

Не лишай м'я в безнадії – доки час творити! [80, с. 37]

При цьому зауважимо, що ймовірно авторка не випадково сформулювала тут тавтологію *«життям жити»*. Ця фраза використана для підсилення певного ефекту та акцентування уваги на понятті. Можливо, поетеса мала на меті підкреслити важливість активного й повноцінного життя.

Вважаємо, що поезія Параски Плитки-Горицвіт *«Думи-квіти»* є певною алюзією на вірш Тараса Шевченка *«Думи мої, думи мої...»*. У літературі *«дума»* виступає символом філософського роздуму, рефлексії та відповідей на глибокі питання життя, сенсу й моралі. Вона сприймається як внутрішній голос, який надихає на роздуми й пошук істини. Алюзія у цьому контексті включає в себе відсилання до конкретних образів (а саме: *«квіти»*, *«сироти»*) та до тональності з оригінального вірша. Поезія Тараса Шевченка *«Думи мої, думи мої...»*, як відомо, відображає внутрішній монолог поета, його міркування. Використання такої алюзії допомагає авторці також виразити свою ідею, що полягає у зображенні творчості як сенсу її життя. Поетеса застосувала алюзію на вірш Шевченка, щоб здійснити переосмислення його основного послання. Вона створила новий сенс і використала вірш як підтекст для розгортання особистих ідей і поетичних образів:

Як без Вас-бо в світі жити,

Думи – думиченьки,

Тож квітуйте з веснонькою

В моєму серденьку.

А коли вже посітєсь

Юною красою.

То й віршев'я як намиста

Із дум усотворю [80, с. 39].

Повертаючись до образу Івана Франка, бачимо, що вкінці збірки П. Плитка-Горицвіт вважає його одним із лідерів поетичної традиції в українській літературі. Справді, він сприяв підтримці та розвитку української мови, культури та ідентичності, і його творчість зберігає свою актуальність та вплив і в сучасному світі. І. Франко визнаний не лише в Україні, але й за її межами, його внесок у літературу та культуру загалом величезний. Це розуміла Параска Плитка-Горицвіт й тому називала письменника *«батьком»*:

Це я кличу до тя, батьку – Каменяре гожий!

Бо хто в творчості пісенній як не ти допоможе?

Іван Франко – світоч гожий! І запальне слово!

Пронизуй нас – по-рідному на іскру чудову! [80, с. 40]

Образ поета як батька підкреслює ідею спадкоємності в літературі. Авторка намагалася пояснити цими рядками, що поет передає свій досвід, знання та цінності через свої твори наступним поколінням, аналогічно до передачі сімейних цінностей.

Отже, збірки-присвяти Параски Плитки-Горицвіт є важливими джерелами для дослідників творчості українських поетів та їхнє місце у літературній спадщині. Крім того, що вони допомагають нам краще розуміти творчий процес і життєвий контекст цих митців, розширюючи наше знання про українську літературу та культуру, вони ще й розкривають перед нами

особистісні переконання авторки, розуміння її творчих стимулів, світогляду та симпатії.

Висновок до розділу II

Як підсумок, зазначимо, що у своїх творах, Параска Плитка-Горицвіт докладала значних зусиль для висвітлення різних тем, серед яких ключові – це любов до рідного краю, духовність людини, філософські й моральні питання. Її творчість пронизана розумінням і рефлексією над життям та суспільством. Поетеса відзначається великим патріотизмом і любов'ю до рідної місцевості. Її поезії сповнені прихильності до гуцульської природи, культури та традицій. Вони стали значущим джерелом її натхнення, а також формування та збереження її національної ідентичності. Духовність та морально-етичні питання відіграли важливу роль у творчості П. Плитки-Горицвіт. Вона висвітлює у своїх текстах різні моральні дилеми, на які читачеві потрібно знайти відповіді. Як бачимо, авторка не лише зображує світ, а й трансформує його через призму власного бачення.

Узагальнюючи, потрібно зазначити, що характерним для творчості письменниці, як ми вже з'ясували, є жанр авторської молитви. У таких випадках вона, звертаючись в основному до Бога, тенденційно висловлює не свої власні особисті страхи чи амбіції, а частіше висловлює загальнолюдські турботи та надії. У цілому, молитви функціонують як засіб вираження світогляду П. Плитки-Горицвіт, її погляду на важливі аспекти життя суспільства, її побожності та духовного піднесення. Наприкінці відзначимо, що завдяки збіркам-присвятам Лесі Українці та Івану Франкові ми з'ясували, хто з класиків української літератури став своєрідним апогеєм для П. Плитки-Горицвіт. Здійснений аналіз свідчить про те, що основною метою цих присвят є вираження вдячності та поваги до осіб, яким вони присвячені.

Отже, можемо з упевненістю стверджувати, що творчість П. Плитки-Горицвіт спрямована на вираження внутрішніх переживань, рефлексію над

життям та суспільством, а також на створення поетичних образів, які збагачують літературну спадщину та впливають на читачів своєю красою та глибиною змісту.

РОЗДІЛ III

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ СТИЛЬ ТА МОВНА ЕКСПРЕСІЯ У ТЕКСТАХ ПАРАСКИ ПЛИТКИ-ГОРИЦВІТ

3.1. Художні прийоми та стильові особливості поетичних текстів авторки

Ігор Пелипейко, відомий дослідник Гуцульщини, аналізуючи епічний твір про гуцулів Станіслава Вінценза «На високій полонині», звернув увагу на захоплення письменника-дослідника життєвою мудрістю гуцулів, що не мали можливості вчитись із книг, а вчилися із природи і людей: «Хоч на весь край лише двоє газдів уміють читати, ніхто не вміє писати, але на кожному кроці – мудреці, філософи» [54, с. 205]. Параска Плитка-Горицвіт – це народний мудрець і філософ Гуцульщини, яка вміла все: думати, читати й писати. Досліджуючи її творчу спадщину, неможливо оминати мовно-стильові особливості її текстів. Ці риси перебувають в центрі нашої уваги, щоб розкрити стильовий почерк авторки, способи і форми, якими вона виражає свій внутрішній світ, погляди та переконання. Творчість досліджуваної майстрині слова пов'язана з постійним пошуком різних мовних та стилістичних засобів, які відзначають її ідіостиль серед інших та допомагають відтворити його унікальність.

Спочатку з'ясуємо сутність питання «ліричного героя» у поезії авторки. Розуміння цього поняття у літературознавстві базується в основному на таких дефініціях: «Ліричним героєм називається специфічний розповідач, в особі якого знаходить свій вияв підкреслена співвіднесеність з авторським „я”» [62, с. 151]; «Ліричний герой – індивідуалізований та типізований самодостатній образ переживання, названий займенником Я (рідше – Ти, Ми), наявний в ліричному творі або в низці таких творів, доля якого відрізняється від біографії автора» [29, с. 562]; «Ліричний герой – друге ліричне „Я” поета, умовне літературознавче поняття, яким позначається коло ліричних творів

певного автора, форма втілення його осяянь, думок, переживань» [31, с. 394]. На нашу думку, необхідно відмовитися від розуміння ліричного героя як чогось повністю автономного і незалежного від автора, але водночас також варто уникати надмірної біографічної спрямованості при розгляді авторської особи в поезії. Важливо розуміти, що навіть власна особистість поета, присутня в ліричному творі, виступає як поетичний образ і художнє узагальнення, а не лише як біографічний портрет самого поета. Ліричний герой у поезіях П. Плитки-Горицвіт виражений займенником першої особи однини, що дозволяє поетесі створити ближчий та тісніший зв'язок з читачем, а також виразити свої думки і почуття крізь цю форму. Він є головним суб'єктивним голосом віршів. Така структура поетичних творів, безсумнівно, є однією з найефективніших для прояву особистої емоційної глибини та впливу на реципієнта.

Попередньо ми вже зазначали, що більшість своїх творів П. Плитка-Горицвіт писала вручну, що вирізнялися винятковою каліграфією. Вона була справжнім перфекціоністом. Гуцульським говором написані більшість її творів, тому необхідним є використання тлумачного словника гуцульських діалектів. Проілюструємо це кількома прикладами: «*гія*» – можна, «*пригісне*» – гостинець, «*зудалати*» – подужати, «*єла-си*» – почалася, «*куфіль*» – дерев'яна посудина для освячення паски, «*глогаза*» – пшениця, «*слембувати*» – могти, «*чля-би*» – треба, «*гепелювати*» – швидко йти, «*капарно*» – неохайно, «*кунтетний*» – задоволений, «*лакім*» – має звичку, «*кустер горит*» – бере охота та ін.

Якщо гуцульські співанки творяться й зараз, то гуцульська лексика з плином часу втрачає все більше і більше слів, які зберігають у собі риси прадавньої української мови. Можна дискутувати стосовно важкості сприйняття читачем текстів авторки через велику кількість діалектних слів та виразів. Але при «олітературненні» тексту було би втрачено «неповторний гуцульський колорит, тому є рація у збереженні автентичності мови, її

багатства, бо ж мова є надбання усього народу, а діалекти – її органічна частка і джерело збагачення» [21, с. 8].

Письменниця відтак за допомогою колоритної та яскравої мови відобразила історію, культуру й повернення до витоків духовності Гуцульщини. Вона уклала і свій словник гуцульської говірки. Наприклад, до дієслова «*йти*» підбрала понад 80 гуцульських відповідників. Крім того, тексти П. Плитки-Горицвіт, на наш погляд, є значним джерелом для наукових досліджень у галузі українознавства. Особливу увагу варто звернути на такі концепти, як «мова», «історія», «етнос», «ментальність» і «релігія», які визначають ключові аспекти української ідентичності та культурного спадку. Авторка у своєму письменницькому доробку активно використовувала історичний та фольклорний матеріал для розкриття певних тем та проблем, що робить її твори цінним джерелом для вивчення історії та культури на території Гуцульщини. Різнобічність і багатогранність її творчості допомагають краще зрозуміти та проаналізувати ключові аспекти української єдності, розвитку суспільства.

Спостерігаючи за поезією Параски Плитки-Горицвіт, відзначимо, що гуцульський ритм, який чітко прослідковується в традиційних замовляннях та співанках, а також природне відчуття розміру, рим та гармонії є невід’ємною характеристикою її авторського стилю. Ці риси роблять твори авторки особливими й неповторними. Гуцульський ритм, як суттєва складова ідіостилу Параски Плитки-Горицвіт, віддзеркалює вплив на неї культурного середовища та національної спадщини. Він надає поезії виразності й динаміки, відображаючи особливості гуцульського фольклору та мовної традиції. Ритмічна структура її творів створює відчуття музикальності та живої комунікації з читачем. Завдяки цьому розкривається майстерність поетеси у використанні мови, а розмір і рими надають віршам порядку та структурної послідовності, разом з тим допомагають підсилити смислове навантаження.

Часто поетка обирала форму народної співанки для того, щоб могла співати власні тексти:

Жила була собі жінка

На білому світі.

Мала собі газдівочку

Тай доньку, єк в цвіті.

Молоденьку тай приємну,

Шо й люде любили.

А коли вже була любов,

То й в невістки взели [44, с. 75].

У творах Параски Плитки-Горицвіт найяскравіше відображені саме фонетичні особливості, характерні для гуцульського говору, а морфологічна система гуцулізмів представлена низкою явищ, пов'язаних зі словом, його парадигмами та граматичними значеннями. Найпоширенішими, за нашими спостереженнями, є іменникова та дієслівна словозміни, активне функціонування службових частин мови, зокрема повторюваних сполучників: *«Отак, собі, у тім бутині... цілу Божу зимочьку робили, **тай**, тоти руке до весни мозолями доповнювалиси, таке кров'їними... **тай**, утискалиси смолицев-живицев... єка таке дуже пахла, **тай** так, шо из цими запахами смоліними ит хаті сходили бутинарі»* [44, с. 32]. Це встановлено на підставі нашого дослідження в результаті прочитання творів.

Метафори та порівняння є одними з найпоширеніших художніх прийомів П. Плитки-Горицвіт, які допомагають перетворити абстрактні ідеї та концепції в конкретні образи. Відомо, що здебільшого виділяють три основні класи метафор за граматичним вираженням: субстантивні, атрибутивні та дієслівні [14]. З цих різновидів досліджувана поетеса найчастіше

використовує саме дієслівні метафори («осінь відлетіла», «муза подає руки», «пробуджується серденько», «вітер мовчить», «світ береже», «гори дихають», «ніч шукає» та ін.). Вони дозволяють читачам зрозуміти та сприймати інформацію на більш глибокому рівні, використовуючи знайомі асоціації:

Плинь ти з мого серденька, неначе струмина.

Поезіє – Світе Творчий, Благосна години!

Не лишай мого серденька на вічну зажуру,

На безділле – нетворчости, бо з тим буде трудно [76, с. 337].

На основі цього прикладу бачимо, що поетеса оживлює поняття і проводить цікаві паралелі, що характерно для більшості її творів. Тут поезія порівнюється зі струмком. На перший погляд це два зовсім різних явища, однак є дещо спільне, що їх об'єднує. По-перше, обидва мають потужну потокову природу. Поезія розгортається словесним потоком, який втілює в себе емоції, образи та ідеї. У той час струмок є природним потоком води, який тече безперервно, створюючи власну атмосферу та звуковий ефект. По-друге, обидва мають ритмічний характер. У поезії ритм створюється через повторення метричних схем, а також за допомогою стилістичних, а саме фонетичних фігур, таких як алітерація, асонанс, звукова епіфора, анафора та ін. У струмку ритм визначається швидкістю та звуковими характеристиками потоку води, створюючи музику природи. Загалом, порівняння поезії й струмка базується на співвідношенні подібних рис і розгляді її як мистецького вираження, яке подібно до струмка може звучати в серці читача. Це свідчить про глибокий підтекст цього вірша. На основі здійсненого аналізу поданого прикладу можемо стверджувати, що такий стиль викладу основної ідеї є характерним для творчості П. Плитки-Горицвіт.

Поетка вміло використовує засоби виразності як під час висвітлення піднесеного настрою вірша, так і під час хвилюючого:

Гірко й тяжко сиротинці гнутись як лозинці.

Тай не ждати уже більше матері в хатинці.

Тяжка скрута, та не всі ми однако те зносим:

Хтось холодно відчуває, а хтось вічно сльозним [76, с. 340].

У поданій поезії виражені важкі життєві реалії та почуття сирітства і втрати, що створює глибокий емоційний підтекст і викликає рефлексію над людським стражданням і внутрішнім болем. Авторка використовує метафору «*гнутись як лозинці*» для передачі муки, яку сироти відчувають у своєму житті. Лозинка, як образ, вказує на те, що сироти мають адаптуватися до нелегких умов та обставин. Епітет «*тяжка скрута*» наголошує на складностях, які супроводжують життя цих людей, і відзначає, що не всі вони можуть витримати цей тиск. Останні два поетичні рядки розкривають різницю в реакціях оточення. Деякі можуть відгукуватися на ці страждання більш емоційно та зворушливо, в той час як іншим може бути зовсім байдуже до чужого горя. Загалом, поезія відобразила тему сирітства через метафори та порівняння, які роблять ці почуття більш реальними та відчутними для читача.

Майстерність поетеси використовувати метафори та порівняння в її поезіях свідчить про високий рівень творчої експресії та природньої обдарованості. Авторка володіє проникливим мовним образом, здатністю передати складні ідеї та почуття через аналогії. Її художні засоби надають поезіям глибини, чіткості та поетичної цінності, роблячи їх доступними і захоплюючими для реципієнтів.

У мовознавчій літературі виокремлюють власне звертання та риторичні звертання. Їхнє зіставлення засвідчує, що риторичні звертання, особливо в поезії, є важливими літературними прийомами, які допомагають поетесі створювати виразність, емоційну насиченість та залучити читача до сприйняття тексту. Цей стилістичний елемент відіграє ключову роль у розвитку образності поетичного тексту П. Плитки-Горицвіт. Спостерігаємо,

що ці фігури акцентують увагу на певних ідеях або образах, роблячи текст більш запам'ятовуваним і змушуючи читача задуматися над змістом поезії:

Не лишай серця мого, Мрії вільнолети!

Бо заплачу як невільник в узамочних ґратах,

В самотині, наче пташка з крилечком у зламі,

Я без Тебе, Мріє-мамко, не буду в злітанні [78, с. 12].

Як бачимо, звертання «*Мріє-мамко*» спрямоване до абстрактного поняття і не очікує відповіді, але водночас створює враження спілкування з об'єктом звернення. Це викликає емоції та створює розгорнуті образи в уяві читача. Крім абстрактних понять, авторка найчастіше звертається до явищ природи («*вітре-брате*», «*гаю мій*», «*струмливий поточе*», «*сонечко ласкаве*», «*роси сріблениці*»), пір року («*весно красна*», «*осене золотиста*»), рідного краю («*сторононько рідна*»), рослинного та пташиного світу («*зафартушки-берізеньки*», «*листочки-злітаночки*», «*квіти-відмолодки*», «*барвіночки милі*», «*пташечко маленька*», «*ластівочко люба*») тощо. Наведені приклади виражають суб'єктивне ставлення до понять і, як стверджує О. Пасічна, «даючи характеристику адресату мовлення, вони несуть основне смислове навантаження. Переважання риторичних звертань в аналізованих творах пояснюється тим, що адресатом тут найчастіше виступають не особи, а предмети, процеси, що пов'язано з комунікативним перенесенням – явищем, характерним саме для поезії» [40, с. 118].

Ще однією особливістю художнього стилю авторки є написання загальних назв з великої літери, до прикладу: *Поезія*, *Дума*, *Муза*, *Творча Окраса*, *Годинок Творча*, *Снага Творча*, *Слово Живе* тощо. Цей прийом є одним із способів надання словам та поняттям додаткової вагомості та символічного значення. Велика літера виражає певну імпозантність цих загальних назв, підкреслюючи їх важливість у контексті вірша. Підвищення загальних назв до рівня важливих символів допомагає поетесі оформити

структуру вірша, а також надати його тексту певну образність та емоційну насиченість. Велика літера вказує на те, що ці назви мають особливе значення в конкретній поезії і виходять за межі їх звичайного вживання в мові. Разом з цим, такий засіб допомагає читачеві краще сприймати та розуміти те, що авторка намагається висловити, і підсилює вплив поезії на читача, а також акцентує його увагу на поняттях, які є ключовими елементами в поетичному тексті:

Всім належу я тобі –

Світе Поетичний.

За красу твою й за вірність

В житті горетичнім [44, с. 117].

Написання загальних назв з великої літери пояснюється також тим, що авторка сприймає їх як суб'єктів художнього світу, де все є живим: від Бога до звичайного предмета. Водночас потрібно зауважити про специфічні мовні новотвори авторки, які передають її настрій та внутрішній стан: «відкличність», «щедролюбливий», «сонячніти», «усумування», «уприємнюватися», «уласкавлення», «гріхонаробник», «дармотратність», «провікнути», тощо.

Шляхом використання широкої палітри художніх засобів Параска Плитка-Горицвіт творить певну художню реальність з естетичними критеріями, духовними цінностями, досягає гармонії з навколишнім світом, застосовуючи, зокрема, символіку води в порівняннях, метою якої є прагнення сконцентрувати в образі природи широке коло почуттів, переживань, філософських роздумів:

Життє людське – єк водиця,

У бурхливих ріках.

Пропливає по всекому...

Ни завше при втіхах!? [44, с. 120]

З огляду на зазначені пункти, потрібно підкреслити ще одну особливість творчого доробку П. Плитки-Горицвіт, що полягає у відтворенні місцевого колориту насамперед завдяки зображенню пейзажу. Провідними образами є саме *гори, ріки, водоспади, ліси*, що стають джерелом натхнення для поетеси і допомагають відобразити красу, велич і містичність рідного регіону. Гори, як образ, виступають символом високих цілей та витривалості. Вони асоціюються з непереможністю і можливістю подолати життєві труднощі. Значна кількість поезій розкриває гірський образ як прагнення до досягнень, подолання перешкод, а найголовніше як джерело сили. Використання цього образу має смислове навантаження й розкриває гармонію авторки з природою, а не просто виступає звичайним фоном для подій:

Тут посиджу під тиночком своєї хатини

Тай у гори задивлюся задля почерпини.

Бо я люблю з гір черпати творчий світ в окрасі,

Тож сидіти під тиночком – в Творчій інтересі [76, с. 337].

Використання топонімів у своїх поетичних творах – це теж прикметна риса поетичної творчості П. Плитки-Горицвіт. Як відомо, топоніми – це власні географічні назви, що характеризують певний регіон. Функція топонімів полягає у тому, що вони ідентифікують конкретні географічні об'єкти або регіони. Окрім того, вони допомагають створити відчуття місцевості, відображаючи назви річок, гір, долин, лісів та інших природних об'єктів. За їхньою допомогою поезії авторки відтворюють гуцульський стиль виразності та автентичності. Найбільш частотні топоніми у досліджуваному доробку – це *Карпати, Гуцульщина, Буковина, Закарпаття, Криворівня, Буркут, Верховина, Черемош, Чорногора* та ін. Демонструємо висловлене твердження прикладом:

Буковино, Буковино, ти вже змолодилась!

Бо весноньки-відмолодки зі світу діждалась.

Тож красуйся в відмолоді весняним розмаєм.

Нехай буде мирне небо понад твоїм краєм! [76, с. 403]

Поетеса робить топоніми невід'ємною частиною своєї поезії, які відображають і вшановують багатий культурний спадок, а також природну красу цього регіону.

Отже, поетичні твори письменниці насичені різними художніми засобами (метафори та порівняння – найпоширеніші), що надає їм особливої виразності поетичного колориту та естетичного ефекту. Здійснені аналізи дають змогу дійти висновку, що створення власного художнього світу Параски Плитки-Горицвіт відбувається через специфічні засоби мовно-стилістичної майстерності: застосування різних художніх прийомів, зокрема порівнянь, природньої символіки, ритму, характерного для гуцульських співанок і замовлянь, гуцульської лексики, яка поповнює семантичні ресурси української мови.

3.2. Фольклорні інтенції поезій як одна з провідних рис ідіостилю поетки

Загальновідомим є той факт, що питання взаємозв'язку художньої літератури та фольклору є об'єктом постійного зацікавлення у літературознавстві. Усна народна творчість і художня література тісно взаємодіють між собою на численних рівнях, що сприяє формуванню літературної культури.

По-перше, фольклор є одним із джерел для літератури. Фольклорні легенди, оповідання, міфи, казки та пісні є своєрідним вихідним матеріалом для письменників, які використовують ці мотиви й образи у своїх творах. Такий прийом дає можливість авторам створити літературні тексти з

корінними, національними відтінками, що віддзеркалюють культурне надбання певного народу.

По-друге, важливий аспект взаємодії полягає у впливі фольклору на стиль та мову літературних творів. Для фольклору характерна особлива лексика (зокрема діалектизми), синтаксичні особливості та мовні фігури, які можуть відтворюватися в текстах. Це сприяє створенню унікального художнього стилю. Звідси можна стверджувати, що ці два пласти взаємодоповнюють, збагачують одне одного і сприяють розвитку художнього вираження та збереження національного здобутку. Яскравим підтвердженням цього є творчість Параски Плитки-Горицвіт.

Саме фольклорні інтенції в поетичних текстах П. Плитки-Горицвіт відображають взаємодію авторки з народною творчістю та культурою. Їх можна вважати своєрідним каналом сприйняття та відтворення фольклорних елементів у поезіях, що підкреслюють важливість народної спадщини для самої авторки. Аналізуючи твори досліджуваної поетеси, спостерігаємо звернення до народних мотивів, образів, символів та традицій, а також використання гуцульської лексики, архаїчних слів, фразеологізмів. Авторка намагається у своїх віршах відтворити автентичність та неповторність рідного краю за допомогою цих засобів. При цьому, взаємодія з фольклором не обмежується простим цитуванням, а скоріше полягає в інтерпретації, переосмисленні народних елементів у поезії.

Цей підхід підкреслює важливість народної творчості як джерела натхнення для її літературних текстів і водночас сприяє збереженню та відродженню фольклорної спадщини в сучасному літературному контексті. Фольклорні інтенції в поезіях П. Плитки-Горицвіт створюють додатковий шар значень та характеризуються своєю важливою роллю у формуванні художнього образу і структури поетичного тексту. Використання фольклорних засобів у творчості поетеси можемо пояснити тим, що вона хотіла донести своє слово народу через відомі для них поняття. Про це писав

у своєму трактаті «Із секретів поетичної творчості» Іван Франко: «Очевидно, кождий, хто пише, чинить се в тім намірі, щоби піддати, сугестувати другим якісь думки, чуття, виображення...» [66].

Як ми вже з'ясували у попередньому підрозділі, джерелом натхнення для творчості авторки були гори. Відповідно до цього, поетеса включає в свої віршовані твори фольклорні образи-символи, які характеризують гуцульські Карпати. Серед таких символів варто виокремити самі Карпати – як символ свободи, творчого піднесення; гору Чорногору – як символ міцності, величі; фляору – як символ радості, веселощів гуцульського народу, а також трембіту – як символ тривоги, болю та смутку.

У контексті літературного аналізу символ є ключовим структурним елементом, який представляє собою певний об'єкт, явище чи концепцію, що характерно для вираження глибокого сенсу в художньому творі. У загальному, його використовують для передачі складних ідей, емоцій через конкретні образи. Основною рисою символу, безсумнівно, є його двозначність. Творчість П. Плитки-Горицвіт представлена великою кількістю таких образів. Серед них поширеною є рослинна символіка: *барвінок, тополя, калина, береза, дуб, ясен*, що свідчить про народне світовідчуття авторки. Наприклад:

Сплету вінчик з *барвіночку*

З синими дзвінками,

Тай пам'ятник закитичю

Франкові для слави! [80, с. 4]

За відомостями «Енциклопедичного словника символів культури України», барвінок є символом «радісної, життєвої сили, вічності усталеного буття, провісника весни та емблема викривальних сил; невмирущої пам'яті про покійних; взаємозв'язку смерті і життя та його продовження» [15, с. 39]. З віршованих рядків можемо зрозуміти, що у творчості авторки барвінок

асоціюється з безсмертям і вічністю через свою здатність залишатися зеленим та квітнути протягом усього року. Така символіка барвінку підкреслює ідею, що пам'ять про померлих залишається вічною і не зникає з часом. У наведеному прикладі важливо ще підкреслити те, що образ барвінку поєднаний із ще одним символічним для народу образом – вінком, що має подвійне значення (як символ пошани і тріумфу, а також як символ туги за померлим).

Традиційно тополя символізує засмучену дівчину чи матір в українській літературі. Цей образ сповнений смутком і у творчості П. Плитки-Горицвіт. Вона використовує його для відображення самотності, суму.

Чи то твоя задумонька розрадоньку мала?

Ой, коби ти, *тополинко*, хоть дещо сказала.

Адже й тобі, *тополинко*, усяко живеться

Так, як і нам – невольникам вільність тільки сниться [76, с. 482].

Тополя у поезії визначається як адресат, до якого звертається ліричний герой. Він питає тополя, чи вона думала про свободу, про волю від обмежень. Ця репліка передає сподівання авторки на визволення та бажання мати рівні права й можливості. Тополинка, у свою чергу, виступає тут як символ вільності. Ліричний герой звертається до неї, будучи схожим на неї, як невольник, якому теж дуже би хотілося відчувати вільну долю, але яка йому лише сниться. Тому тополя стає уособленням бажаної свободи та незалежності. Образ тополі надає поезії емоційний заряд та допомагає читачеві відчувати поетичний задум цього твору.

Поширеними у народній символіці є назви птахів. П. Плитка-Горицвіт, в основному, найчастіше звертається саме до ластівки, що символізує добро, щасливе родинне життя й надії. Якщо звернутися до християнського тлумачення цього образу, то вона ще є Божим провісником, оскільки своїм

щебетанням прославляє Господа. Розповсюджена в народній уяві віра в те, що ластівка, звиваючи гніздо на будь-якому будинку, приносить туди щастя та злагоду, тому таке зображення події робить цей образ ще символом дому, де панує ласка й любов. Знищення цього гнізда є великим гріхом, оскільки це порушує сімейний затишок. Для авторки ластівка постає ще й образом свободи, яка є дуже важливою для відчуття справжньої гармонії:

Пташко наша ріднесенька, *ластівко* прилітна!

Коли будеш щебетати вільно і привітно?

Коли вже нам невольникам доріженьку встелиш,

Гідну й бажану крізь літа, про яку лиш мрієш [76, с. 483].

Як відомо, народними є також образи на позначення астрономічних понять: *сонце*, *місяць*, *зорі*. Для творчості П. Плитки-Горицвіт це теж притаманно. Найактивніше вона використовує образ-символ сонце, який є втіленням всевидимого божества:

Бо хто ж тепер сирітоньку в хатці привітає?

Одне *сонечко* ласкаве, якщо не в захмар'ї [76, с. 425].

Хліб та сіль є двома важливими символами, які мають глибоку народну символіку й трактуються як єдине ціле. За твердженнями етнографів, хліб відображав побажання добробуту та матеріального забезпечення, в той час як сіль виступала своєрідним амулетом, що відвертав негативні впливи та захищав від злих і ворожих сил. На Гуцульщині пропонування хліба й солі гостям з давніх часів є символом гостинності та відкритості. Він є актуальним та змістовним і в наш час. Цей образ авторка використала у своїй поезії для підсилення складності життєвої долі:

Роки мої – мандрівники

Без соли й без хліба?

Нащо соли? Єк то була

Замість соли біда [76, с. 449].

Використання таких народних символів у поезії сприяє збереженню культурних цінностей та традицій народу через віки. Одним із цих ключових образів є також вишиванка, що символізує обізнаність та навички народу в ручних ремеслах, які передаються з покоління в покоління. У вірші «Рідна стороночко» авторка прирівнює символічний образ вишиванки, що є результатом ручної праці, до святині національної ідентичності. Крім цього, поетеса ототожнює поняття рідного краю з вишиваною сорочкою:

Як то можна не любити рідну стороночку?

Адже є то, як *вишита в узорі сорочка!*

Рідна моя стороночко, ти для мене світло!

Тож прийми мої віршевні благосні присвети [76, с. 456].

Аналізуючи фольклорні інтенції у творчості П. Плитки-Горицвіт, необхідно зазначити ще й про народну символіку кольорів. Це стосується насамперед текстів, які вона писала різними кольоровими ручками. У попередніх розділах ми вже підкреслили, що більшість своїх творів авторка писала власноручно, але цю роботу вона виконувала не звичайним чином, а вкладаючи туди певний зміст. Спробуймо детальніше розглянути цю особливість її поезій. Символіка кольорів в народі варіюється віддавна і може мати різні значення та інтерпретації. Кольори відображають важливі аспекти життя, сприйняття світу та цінностей суспільства, тому є важливими елементами культурної символіки для багатьох етносів. Параска Плитка-Горицвіт, в основному, використовувала такі кольори, як: синій, чорний, червоний, рідше трапляються зелений, фіолетовий та оранжевий.

Синій колір є одним із найбільш важливих кольорів в контексті її творчості, і він відображає різноманітні аспекти людського досвіду та

природного оточення. Зазвичай синій колір асоціюється з такими якостями, як спокій, глибока думка, стабільність, відданість і надія. Він співвідноситься з водою та небом, які відіграють ключову роль в житті людей на Землі. Синій колір відображає певну форму незмінності та рефлексії, і, таким чином, він використовується для вираження спокою та глибокого розуміння людських почуттів. У контексті синього кольору виражаються ідеї віри та надії, а також внутрішнього спокою. Це можемо простежити під час прочитання творів, оскільки у збірці «Варто мислити» авторка пише синім кольором ті поезії, які відтворюють врівноваженість, роздуми над певними поняттями, наприклад: «На крилах мрій», «Ой ти життє-колисочко», «Молодість – як гість», «На самоті», «Ой ти, вітре...» тощо. Зауважмо, що всі її авторські молитви також написані саме синім кольором, що відзначає певну гармонію, спокій цього жанру.

Чорний колір викликає амбівалентні асоціації. В основі символіки чорний колір зазвичай асоціюється із такими поняттями, як: таємниця, сум, смерть, траур, влада та солідарність. Він є свідченням відсутності світла. Крім того, цей колір може символізувати загадковість та внутрішню глибину, відображаючи аспекти людської психології та приховані думки. У сферах літератури чорний колір часто використовується для підкреслення драматичності та емоційних конфліктів. П. Плитка-Горицвіт пише цим кольором поезії-звернення до абстрактних образів, які ніби мають владу над нею: «Поетичний дзвін», «Мрії мої», «Красо гірська», «Ласка Божа», «До музи», «Мережанки» та ін.

Червоний колір також має різноманітні інтерпретації, які часто пов'язані з емоційним аспектом. Він викликає сильні асоціації з такими поняттями, як пристрасть, сила, енергія та влада. Авторка використовує цей колір лише для написання заголовків. Ймовірно, він служить засобом привернення уваги читача та акцентування на певних образах.

У літературі зелений колір символізує природу, ріст, життя і плодючість. Ми його сприймаємо як колір гармонії, відпочинку, спокою та рівноваги. Весна, коли природа оживає та вкривається зеленню, відображає образ відродження та нового життя, тому цей колір також асоціюється із надією на майбутнє, обіцянкою нових початків та позитивними змінами. Письменниця послуговується цим кольором під час написання своїх крилатих жартівливих висловів. Оранжевий колір відтворює енергію, тепло та життєвий оптимізм. Він є проявом творчості та активності. У той час як фіолетовий колір вказує на розкіш і розум.

Поезії авторки зближуються з фольклором також через те, що вона створювала їх на основі традиційних прийомів гуцульської народної співанки. Як відомо, цей жанр у фольклористиці є мініатюрною поетичною формою, яка характеризується ритмічною структурою, ліричною спрямованістю, традиційними мелодійними зворотами. Її основна функція полягає у вираженні народної мудрості, обрядових вірувань та відображенні емоційних станів етносу. Простота мови та структури поезій П. Плитки-Горицвіт, використання повторів та символіки наближують її до народнопісенної традиції. Мелодійність її творів відзначається зокрема такими чинниками: симетрія однотипних строф, використання на початку поезії притаманного для народної пісні вигука «Ой!», анафори, постійні епітети, синтаксичні паралелізми. Споріднює її творчість з фольклором і те, що поетеса дала авторське визначення жанру своїм поезіям. Вона називала їх «співанками», що цілком відповідає певним рисам цього різновиду:

Ой, я тебе, Гуцульшено,

Дуже полюбила!

Бо ти така забависта,

Єк весна чічена!

Тож напоюй моє серце

Любов'ю до тебе!

Рідна моя сторононько,

Ти – напій для мене!

Убери мнє, Гуцульшено,

У рідну фантину.

Най хоть цим тобі вдогожу

Людської поваги,

В кожду Божу днину!

Бо ми твої рідні діти –

Бо ти вартна, пишнучечко,

А ти наша мама [52, с. 60]

Спостерігаємо, що в наведеному прикладі, окрім згаданих прийомів, наявні також зменшено-пестливі слова («сторонько», «пишнучечко»), що в свою чергу теж поєднує вірш з народною піснею. Наближує до фольклорної традиції і проведення паралелей «природа – батьківщина», «Гуцульщина – мати», «народ – діти», які є одними з провідних у творчості авторки.

Підсумовуючи, зазначимо, що Параска Плитка-Горицвіт виросла в гуцульському оточенні, сповненому символічними образами, архетипами, різними міфологічними уявленнями, з цієї причини вона звичайно що не могла проігнорувати духовний спадок гуцулів у своїй творчості. Власне тому перед нами постає глибокий підтекст та сформована індивідуальна риса її стилю. Дослідження художніх характеристик поетичних текстів цієї авторки показують важливий вплив традицій народної та класичної поезії на її творчу манеру. Розуміємо, що художнє сприйняття та мислення поетеси сформувалися в контексті народної культури й мови, а також у спільноті, яка створила і передавала з покоління в покоління усну спадщину. Цей вплив проявляється як у вербальних аспектах її творчості, так і у невербальних, адже ментальність, цінності та символіка народної культури стали невід’ємною частиною її поезії.

Висновок до розділу III

З огляду на здійснені аналізи поетичних текстів Параски Плитки-Горицвіт, можна констатувати, що її індивідуальний стиль визначається комплексом особистих та культурних впливів. У цьому контексті важливе значення мають традиції народної та класичної поезії, а також власне художнє бачення авторки. Поетичний стиль відображається у виборі мовних засобів, метафорах, порівняннях, образах, ритмі та інших художніх прийомах, що

надають її творчості характерний відтінок. Окрім того, мовна експресія її поезій відтворюється специфічними лексичними та граматичними особливостями, зокрема використання словесних форм, якими послуговуються гуцули (діалектизми, архаїчні слова, фразеологізми, етнографізми тощо). Це робить її тексти особливими й відрізняє їх від інших творів.

У такий спосіб, як ми вже з'ясували у другому підрозділі, індивідуальний стиль авторки не є ізольованим від фольклорних традицій. Під час нашого дослідження було встановлено, що поетеса активно використовувала мотиви, образи та лексику, які є характерними для фольклору. Це свідчить про те, що у її творчості присутні виразні фольклорні інтенції. Вона відчувала зв'язок із народною культурою й використовувала його для збагачення свого поетичного мовлення.

Отже, можна зробити висновок, що індивідуальний стиль її творчості об'єднує особливість авторського підходу і спадок фольклору, створюючи цікавий світ поезії, який привертає увагу та створює незабутнє враження на читачів.

ВИСНОВКИ

Зважаючи на здійснений системний аналіз доступних фактичних джерел, наше дослідження дозволяє зробити висновок про унікальність постаті Параски Плитки-Горицвіт, що відзначається високим рівнем творчого та культурного внеску в розвиток Гуцульщини. Вона була багатогранною особистістю, яку можна визнати як мультимітця національного літературно-культурного спадку. П. Плитка-Горицвіт – це українська письменниця, художниця, філософ, етнограф та фотограф, яка заслуговує на титул «карпатського Гомера», яким її удостоїли.

Отримані результати свідчать про те, що наше дослідження розширює знання про творчість Параски Плитки-Горицвіт, розкриваючи її значення в історії української літератури. Ми з'ясували, що творчий спадок авторки є актуальним і цікавим об'єктом аналізу.

У дипломній роботі охарактеризовано основні етапи життєвого шляху та академічно розглянуто характерні риси творчості Параски Плитки-Горицвіт. Праця розкриває особливість її літературного спадку, який включає велику кількість творів, зокрема поетичних. Проаналізувавши поезії, необхідно відзначити глибокий філософський підхід до життя письменниці, гостре сприйняття соціокультурних реалій свого часу, а також незвичайний образний світ та поетичну майстерність, які характеризують її тексти. Зазначимо, що становлення письменниці відбувалося на основі народної творчості. Це вказує на її усвідомлення значення загальнолюдських моральних норм і досягнення внутрішньої гармонії. Важливим, на нашу думку, є те, що майстриня пера у своїх творах відобразила специфіку автентичної культури, яскравий колорит, мовленнєві особливості, ментальність верховинців.

У ході проведеного дослідження було встановлено, що природа Карпат, доля рідного краю, духовність, швидкоплинність життя є ідейно-тематичними домінантами у творчості Параски Плитки-Горицвіт. Її тексти відображають її

світобачення, створюючи надзвичайну енциклопедію гуцульського життя. У цих творах авторка вдало поєднує історичні та сучасні аспекти, народне уявлення про правду та справедливість, розкриває світогляд, де тісно переплітаються християнська віра й давні язичницькі уявлення. І головне, що співіснує це все не в якомусь хаотичному вигляді – спершу про одне, а потім про інше, а сконцентровано й об'єднано в такий спосіб, що подія, яка могла статися кілька століть тому, перенесена в сучасні обставини, і навпаки, в події з цілком сучасними реаліями просвічується досвід поколінь, що не дає нашим сучасникам збитися з дороги.

Варто підкреслити важливу роль жанру молитви у творчому доробку поетеси. Вони відображають її особисту рефлексію та розуміння моральних і етичних цінностей. Молитви П. Плитки-Горицвіт відрізняються особливим мовним стилем та містифікують характерні риси гуцульської культури й релігії. Крім своєї мовної насиченості, вони відкривають перед читачем глибоке розуміння віри, спрямованої на духовний розвиток та зближення з вищими силами. Цей жанр стає вагомим засобом внесення духовності в її творчість, впливає на її світобачення та додає особливого духовного виміру, тому робить її тексти важливими для розуміння внутрішніх аспектів життя письменниці.

Ми переконалися, що ще однією значимою складовою літературної діяльності П. Плитки-Горицвіт стали поетичні збірки-присвяти Лесі Українці та Іванові Франку. Спеціальні поезії, створені витонченим пером в знак вдячності до видатних постатей української літератури, свідчать не лише про її літературну майстерність, але й розкривають глибоку пошану до культурних лідерів свого часу. Присвяти Іванові Франку та Лесі Українці демонструють патріотичну глибину та національну свідомість Параски Плитки-Горицвіт. Збірки такого виду є важливою сполучною ланкою між поколіннями літераторів та допомагають зберегти спадок національної літератури в усій його величі.

Поетка формує свій власний художній світ завдяки вмілому використанню мовно-стилістичних прийомів, таких як метафори, порівняння, риторичні звертання, природня символіка, створення ритму, характерного для гуцульських співанок та замовлянь, а також використання гуцульської лексики. Деякі слова авторка створювала самостійно. Ці елементи розширюють семантичний потенціал української мови та додають барвистості її творчому спадку.

Заслуга Параски Плитки-Горицвіт також в тому, що майстриня слова зберегла мову, як ідентифікаційну ознаку свого коріння, вписавши свої тексти у нову форму української мовотворчості. Усі твори написані гуцульським говором і є енциклопедією гуцульського життя, переданого не тільки у факті, але й через галерею психологічних портретів і точних побутових деталей. Її різносторонність підтверджує і той факт, що авторка власноруч створювала книжки за всіма канонами книговидання, витримуючи стиль, оформлення, виготовлення палітурки, додаючи свої ілюстрації.

Фольклорні інтенції у творчості Параски Плитки-Горицвіт мають важливе значення у формуванні її індивідуального стилю та вираженні народного духу. Вони відкривають для реципієнтів багатий світ гуцульського фольклору, менталітету та стають помітними через використання фольклорної лексики, образів-символів і стилізацію поетичних текстів під ритм гуцульських співанок. Пам'ятаємо й про те, що П. Плитка-Горицвіт здійснювала записи фольклору, вивчала гуцульські традиції та обряди, відповідно це теж вплинуло на зміст і структуру її творів. Фольклорні інтенції дозволили їй створювати поезії, які відображали її глибокий зв'язок із народною культурою, тому вони є джерелом для формування її унікального поетичного світу.

Отже, поетичне слово авторки – це велика розвідка про гуцулів. Вона зуміла донести до теперішнього покоління й залишила для нащадків безцінну спадщину про Верховинський край, про духовний світ його мешканців,

вольову гуцульську вдачу. Місцевий колорит вплинув на духовність письменниці, її думки та почуття, що в результаті матеріалізувалися на папері. Через це у більшості випадків не відчувається відмінність між тематикою її творів та особистим життям чи душею поетеси. На підставі здійсненого дослідження логічно підсумувати, що літературна творчість Параски Плитки-Горицвіт є свідченням глибокого зв'язку людини з природою, культурою та духовністю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Антофійчук В. Новий завіт і українська література: теоретичні аспекти : стаття. URL:<file:///C:/Users/%D0%94%D0%BE%D0%BC/Desktop/%D0%9C%D0%90%D0%93%D0%86%D0%A1%D0%A2%D0%95%D0%A0%D0%A1%D0%AC%D0%9A%D0%90/%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%BE%D1%84%D1%96%D0%B9%D1%87%D1%83%D0%BA%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%20%D0%BC%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D1%82%D0%B2%D0%B8.pdf> (дата звернення: 07. 06. 2023)
2. Бабій І. Гуцульський Гомер // *Галицький кореспондент*. 2016. URL: https://gk-press.if.ua/gutsulskyj-gomer-u-frankivsku-aktyvisty-prezentuvaly-fotoarhiv-parasky-plytky-gorytsvit/?_utl_t=fb (дата звернення: 05. 02. 2023).
3. Бикова Т. Гуцульщина як текст в українській літературі першої третини ХХ ст. : дис. ... доктор філол. наук : 10.01.01. Київ, 2016. 446 с. URL: file:///C:/Users/%D0%94%D0%BE%D0%BC/Desktop/%D0%9C%D0%90%D0%93%D0%86%D0%A1%D0%A2%D0%95%D0%A0%D0%A1%D0%AC%D0%9A%D0%90/Hutsulschyna_iak_tekst_v_ukrainskii_literaturi_pershoi_tretyny_KhKh_st.pdf (дата звернення: 20. 12. 2022)
4. Білоус П. Теорія літератури : навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2013. 328 с.
5. Боришевський М. Самосвідомість як фактор психічного розвитку особистості // *Психологія і суспільство*. 2009. № 4. С. 119–126.
6. Ватаманюк Д. Гуцульщина гордиться своїми корифеями // *Старовіцкі повісторьке*. Косів : Писаний Камінь, 2008. С. 436–437.
7. Ватаманюк К. Дух дише, де хоче // *Гуцульський календар*. 2009. № 14. С. 61–62.

8. Волошина Н. Й. Вивчення біографії письменника в єдності з його творчістю // *Українська література в загальноосвітній школі*. 2003. №8. С. 34–37.

9. Герговська А. Символіка кольору та її естетична функція в романі Павла Загребельного «Диво» : стаття. URL: <file:///C:/Users/%D0%94%D0%BE%D0%BC/Desktop/%D0%9C%D0%90%D0%93%D0%86%D0%A1%D0%A2%D0%95%D0%A0%D0%A1%D0%AC%D0%9A%D0%90/%D1%81%D0%B8%D0%BC%D0%B2%D0%BE%D0%BB%D1%96%D0%BA%D0%B0%20%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D0%BE%D1%80%D1%83.pdf> (дата звернення: 12. 10. 2023)

10. Грапенюк А. Махатма Ганді: філософія миру та ненасильницької боротьби // *Духовність*. 2014. URL: <https://www.dukhovnist.in.ua/uk/postati/979-makhatma-gandi-filosofiya-miru-ta-nenasilnitskoji-borotbi> (дата звернення: 25. 03. 2023).

11. Григоренко І. Біблія в українському дискурсі // *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова*. Сер. : Філологічні науки (мовознавство і літературознавство). 2017. Вип. 7. С. 200–205.

12. Грещук В. Гуцульський діалект у мові сучасної української літератури : стаття. URL: <http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/5254/1/%D0%93%D1%83%D1%86%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9%20%D0%B4%D1%96%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%20%D1%83%20%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D1%96%20%D1%81%D1%83%D1%87%D0%B0%D1%81%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%97%20%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B8.pdf> (дата звернення: 13. 03. 2023)

13. Даниленко І. Молитва в поетичному дискурсі Тараса Шевченка // *Слово і Час*. 2006. № 6. С. 15–20.

14. Дудар А. Метафори в поезії Миколи Вінграновського. URL: <file:///C:/Users/%D0%94%D0%BE%D0%BC/Desktop/%D0%9C%D0%90%D0%93%D0%86%D0%A1%D0%A2%D0%95%D0%A0%D0%A1%D0%AC%D0%9A%D0%90/%D1%80%D1%96%D0%B7%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B4%D0%B8%20%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%B0%D1%84%D0%BE%D1%80.pdf> (дата звернення: 01. 10. 2023)

15. Енциклопедичний словник символів культури України / за заг. ред. В.П. Коцура, О.І. Потапенка, В.В. Куйбіди. 5-е вид. Корсунь-Шевченківський: ФОП Гавришенко В.М., 2015. 912 с.

16. Зеленчук В. «Доля-життєвиця» Параски Плитки-Горицвіт: стаття // *Пам'ятки Прикарпаття: стан збереження та популяризації*. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2018. С. 152–156.

17. Зеленчук В. Горицвіт Параска : стаття // *Енциклопедія сучасної України*. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=31266 (дата звернення: 13. 10. 2022).

18. Зеленчук І. Доля гуцулки-праведниці // *Гуцульщина*. 1997. № 2 (50). С. 14–15.

19. Зузяк Л. Карпатський гомер // *Верховинські вісті*. 2007. № 9. С. 3.

20. Ільницький М. Або звичай не занехаяти // *Плитка-Горицвіт. Різдвєна коліда у селі Криворівня: між роками 1937-1939*. Львів: Колесо. 2014. С. 4–9.

21. Ільницький М. Співець краси самородної // *Плитка-Горицвіт П. Старовіцкі повісторькє*. Косів : Писаний Камінь. 2008. С. 3–10.

22. Карпенко Н. А. Психологія творчості: навч. посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2016. 156 с. URL: <file:///C:/Users/%D0%94%D0%BE%D0%BC/Desktop/%D0%9C%D0%90%D0%93%D0%86%D0%A1%D0%A2%D0%95%D0%A>

0%D0%A1%D0%AC%D0%9A%D0%90/%D0%9A%D0%B0%D1%80%D0%BF%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%20%D1%82%D0%B2%D0%BE%D1%80%D1%87%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96.pdf (дата звернення: 17. 06. 2023).

23. Крижанівська М. Гуцулка з Криворівні, яка стала легендою // Локальна історія. 2021. URL: <https://localhistory.org.ua/texts/statti/gutsulka-z-krivorivni-iaka-stala-legendoiu/> (дата звернення: 06. 11. 2022).

24. Куца О. «Клімат фольклоризму» Володимира Гнатюка в українській літературі кінця XIX – початку XX століття : стаття. URL: file:///C:/Users/%D0%94%D0%BE%D0%BC/Desktop/%D0%9C%D0%90%D0%93%D0%86%D0%A1%D0%A2%D0%95%D0%A0%D0%A1%D0%AC%D0%9A%D0%90/4_Kutsa.pdf (дата звернення: 21. 09. 2023)

25. Кучер Н. Пісня Життя і Краси Параски Плитки-Горицвіт // *Наша віра*. 2010. № 9 (269). С. 11–12.

26. Кучера Т. Сенс життя як етична проблема : стаття. URL: <file:///C:/Users/%D0%94%D0%BE%D0%BC/Desktop/%D0%9C%D0%90%D0%93%D0%86%D0%A1%D0%A2%D0%95%D0%A0%D0%A1%D0%AC%D0%9A%D0%90/%D1%81%D0%B5%D0%BD%D1%81%20%D0%B6%D0%B8%D1%82%D1%82%D1%8F.pdf> (дата звернення: 10. 09. 2023)

27. Леві І. Плитка-Горицвіт. Життєпис. // Параска Плитка-Горицвіт. Подолання гравітації. Київ : Мистецький арсенал, 2020. С. 18–27.

28. Леві І. Епістолярій Параски Плитки-Горицвіт// Параска Плитка-Горицвіт. Подолання гравітації. Київ : Мистецький арсенал, 2020. С. 38–45.

29. Літературознавча енциклопедія: У двох томах. Т. 1 / уклад. Ю. І. Ковалів. Київ : Академія, 2007. 608 с. URL: <https://archive.org/details/literaturoznachat1/page/n11/mode/2up> (дата звернення: 05. 09. 2023).

30. Літературознавча енциклопедія: У двох томах. Т. 2 / уклад. Ю. І. Ковалів. Київ : Академія, 2007. 624 с. URL: file:///C:/Users/%D0%94%D0%BE%D0%BC/Desktop/%D0%9C%D0%90%D0%93%D0%86%D0%A1%D0%A2%D0%95%D0%A0%D0%A1%D0%AC%D0%9A%D0%90/Literaturoznavcha_T_2.pdf (дата звернення: 14. 09. 2023)

31. Літературознавчий словник-довідник / за ред. Р. Гром'яка. Київ : Академія, 2007. 753 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Hromiak_Roman/Literaturoznavchyi_slovnyk-dovidnyk.pdf (дата звернення: 19. 07. 2023).

32. Льохарт Д. Своєрідність жанру молитви в поезії Віри Вовк : стаття. URL: <file:///C:/Users/%D0%94%D0%BE%D0%BC/Desktop/%D0%9C%D0%90%D0%93%D0%86%D0%A1%D0%A2%D0%95%D0%A0%D0%A1%D0%AC%D0%9A%D0%90/%D0%BC%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D1%82%D0%B2%D0%B0%20%D1%96%20%D0%B2%D1%96%D1%80%D0%B0%20%D0%B2%D0%BE%D0%B2%D0%BA.pdf> (дата звернення: 11. 08. 2023)

33. Мала філологічна енциклопедія / укл. О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк. Київ : Довіра, 2007. 476 с.

34. Молитва щира – то з Богом згода : передмова // Молитва небо здійсмає вгору : антологія української християнської віршованої молитви XIX – початку XX століть / упоряд. Г. В. Баран. Тернопіль : навчальна книга – Богдан, 2011. 1056 с. URL: <file:///C:/Users/%D0%94%D0%BE%D0%BC/Desktop/%D0%9C%D0%90%D0%93%D0%86%D0%A1%D0%A2%D0%95%D0%A0%D0%A1%D0%AC%D0%9A%D0%90/%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F%20%D0%B2%D1%96%D1%80%D1%88%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D0%BC%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D1%82%D0%B2%D0%B8.pdf> (дата звернення: 03. 07. 2023)

35. Музей Параски Плитки-Горицвіт : стаття. URL: <https://www.karpaty.info/ua/uk/if/vh/kryvorivnya/museums/paraska/> (дата звернення: 10. 12. 2022).

36. Музиченко Я. Жінка-Горицвіт // *Україна Молода*. 2009. № 085. URL: <https://www.umoloda.kiev.ua/number/1406/163/49533/> (дата звернення: 12. 11. 2022).

37. Назарець В. Типологія жанрово-тематичних різновидів присвяти // *Проблеми гуманітарних наук. Філологія*. 2013. Вип. 32. С. 68–83.

38. Павлишин Л. Феномен життя: некласичний спосіб розуміння і тлумачення // *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2017. С. 108–111. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/15_2017/31.pdf (дата звернення: 21. 09. 2023)

39. Параска Плитка-Горицвіт : стаття // Бібліотека українського мистецтва. URL: <https://uartlib.org/ukrayinski-hudozhniki/plitka-goritsvit-paraska/> (дата звернення: 15. 12. 2022).

40. Пасічна О. Звертання в поетичному мовленні // *Лінгвістика і поетика тексту*. Філологічні студії. 2009. Вип. 3. С. 113–118.

41. Плитка (Горицвіт) Параска Стефанівна // *Рух опору в Україні. 1960-1990. Енциклопедичний довідник. Друге видання*. Київ : Смолоскип, 2012. С. 571–572.

42. Плитка-Горицвіт П. Мила книжечка. З наймолодших років моїх. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2005. 44 с.

43. Плитка-Горицвіт П. Рідна моя сторононько. Поезія лірична. Косів : Писаний Камінь, 2017. 172 с.

44. Плитка-Горицвіт П. Старовіцкі повісторькє. Косів : Писаний Камінь, 2008. 400 с. : 36 іл.

45. Плитка-Сорохан Т. Нескорена духом лілея. Косів : Писаний Камінь, 2015. 284 с.

46. Погребенник В. Фольклоризм української поезії (остання третина XIX– перші десятиліття XX століття). Київ: Юніверс, 2002. 158 с.

47. Приходченко К. Молитва як літературний жанр : стаття.
URL: <file:///C:/Users/%D0%94%D0%BE%D0%BC/Desktop/%D0%9C%D0%90%D0%93%D0%86%D0%A1%D0%A2%D0%95%D0%A0%D0%A1%D0%AC%D0%9A%D0%90/%D0%BC%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D1%82%D0%B2%D0%B0%202.pdf> (дата звернення: 02. 09. 2023)

48. Пухонська О. Фольклорні мотиви сучасної української поезії в аспекті діалогу традиції з новаторством // *Наукові записки* [Національного університету «Острозька академія»]. Сер. : Філологічна. 2012. Вип. 28. С. 205–211. URL: file:///C:/Users/%D0%94%D0%BE%D0%BC/Downloads/Nznuoaf_2012_28_22.pdf (дата звернення: 19. 08. 2023)

49. Радиш-Маринюк Б. Горицвіт – квітка гірська. Косів : Писаний Камінь, 2014. 144 с.

50. Радченко К. Подолання гравітації // Параска Плитка-Горицвіт. Подолання гравітації. Київ Мистецький арсенал, 2020. С. 12–13.

51. Рефлексії та сентенції // Франко: Наживо : авторський проєкт Наталі та Богдана Тихолозів.
URL: <https://frankolive.wordpress.com/franko/%D1%86%D0%B8%D1%82%D0%B0%D1%82%D0%BD%D0%B8%D0%BA/%D1%80%D0%B5%D1%84%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%96%D1%97-%D1%82%D0%B0-%D1%81%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%97/> (дата звернення: 06. 09. 2023)

52. Рибарук О. Вибрані поезії Параски Плитки-Горицвіт про Українські Карпати // Григорій-Роман Бойчук. Краса Карпат чарує й кличе. Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2009. С. 57–64.

53. Рибарук О. Параска Плитка-Горицвіт // *Хто є хто на Івано-Франківщині. Новітня історія через віки*. Вип. III. Київ : Геральдика, 2006. С. 147–148.

54. Рибарук О. Світ Параски Плитки-Горицвіт // Верховинщина : 20 років незалежної України / упоряд. Д. Ватаманюк. Верховина : Гуцульщина, 2011. С. 196–207.

55. Салій О. «Сей край невичерпної краси»: гуцульський текст в українській художній прозі кінця XIX – початку XX ст. Київ : Наукова думка, 2018. 326 с.

56. «Святі чуття, закладені в молитву...» : антологія укр. молитви: У 2 кн. / упоряд. В. І. Антофійчук. Чернівці : Рута, 1996. Кн. 1. 152 с.

57. Семченко К. Іманентне єднання ліричного героя з абсолютом у молитві (жанр молитви у творчості «Празької школи») : стаття. URL: <file:///C:/Users/%D0%94%D0%BE%D0%BC/Desktop/%D0%9C%D0%90%D0%93%D0%86%D0%A1%D0%A2%D0%95%D0%A0%D0%A1%D0%AC%D0%9A%D0%90/%D0%BC%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D1%82%D0%B2%D0%B0%201.pdf> (дата звернення: 21. 08. 2023)

58. Сеньків І. Гуцульська спадщина: праці з життя і творчості гуцулів. Верховина : Гуцульщина, 2014. 510 с.

59. Словник української мови в 11 томах. URL: <http://sum.in.ua/> (дата звернення: 07. 10. 2023).

60. Словник-довідник літературознавчих термінів / за ред. О.В. Бобиля. Чернівці : ФОП Лозовий В. М., 2016. 132 с.

61. Старовойтенко І. Просопографічний портрет особистості у контексті сучасних завдань біографічних та історичних досліджень : стаття. URL: <file:///C:/Users/%D0%94%D0%BE%D0%BC/Desktop/%D0%9C%D0%90%D0%93%D0%86%D0%A1%D0%A2%D0%95%D0%A0%D0%A1%D0%AC%D0%9A%D0%90/%D0%9E%D0%A1%D0%9E%D0%91%D0%98%D0%A1%D0%A2%D0%86%D0%A1%D0%A2%D0%AC%20%D0%A1%D0%A2%D0%90%D0%A0%D0%9E%D0%92%D0%9E%D0%99%D0%A2%D0%95%D0%9D%D0%9A%D0%9E.pdf> (дата звернення: 04. 10. 2023).

62. Теорія літератури : підручник. / за ред. О. Галича. 2-ге вид., стереотип. Київ : Либідь, 2005. 488 с.

63. Терещук Г. Параска Плитка-Горицвіт – неоцінений талант Гуцульщини // Радіо Свобода. 2010. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/2079156.html> (дата звернення: 22. 12. 2022).

64. У центрі Гуцульщини : статті, інтерв'ю, репортажі / упоряд. Д. Ватаманюк, І. Зеленчук, П. Шкрібляк. Верховина : Гуцульщина, 2007. 207 с.

65. Угорська М. Гуцулка, яка повторила шлях Сковороди // *Гражда*. 2014. № 1 (34). С. 33–34.

66. Франко І. Із секретів поетичної творчості : критика. URL: <http://www.poetryclub.com.ua/metrs.php?id=109&type=critiques> (дата звернення: 15. 09. 2023)

67. Шацький І. Проблеми розуміння категорії «ліричний герой» в літературознавстві : стаття. URL: <file:///C:/Users/%D0%94%D0%BE%D0%BC/Desktop/%D0%9C%D0%90%D0%93%D0%86%D0%A1%D0%A2%D0%95%D0%A0%D0%A1%D0%AC%D0%9A%D0%90/%D0%BB%D1%96%D1%80%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%B3%D0%B5%D1%80%D0%BE%D0%B9.pdf> (дата звернення: 27. 08. 2023)

68. Шевченко Н. Дар самотності // Старовіські повісторькє. Косів : Писаний Камінь, 2008. С. 448–455.

69. Шевченко Н. Поетика вдячності. Письменницька спадщина Параски Плитки-Горицвіт. // Параска Плитка-Горицвіт. Подолання гравітації. Київ : Мистецький арсенал, 2020. С. 74–78.

70. Шевченко Н. Філософ із фломастерами // *Український тиждень*. 2008. № 37 (46).

71. Шкрібляк П. Гуцульська столиця. Івано-Франківськ : Гуцульщина, 2006. 68 с.

72. Шкрумеляк М. Тлумачний словник-довідник гуцульських говірок. Івано-Франківськ : ІФОЦППК, 2016. 176 с.

73. Ямаш Ю. Карпатська квітка Горицвіт // Старовіські повісторькє. Косів : Писаний Камінь, 2008. С. 444–445.

74. Янковська Ж. Фольклорні інтенції вибраної лірики Івана Франка : стаття. URL: <file:///C:/Users/%D0%94%D0%BE%D0%BC/Desktop/%D0%9C%D0%90%D0%93%D0%86%D0%A1%D0%A2%D0%95%D0%A0%D0%A1%D0%AC%D0%9A%D0%90/%D1%84%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D0%BA%D0%BB%D0%BE%D1%80%D0%BD%D1%96%20%D1%96%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%97%20%D0%A4%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D0%B0.pdf> (дата звернення: 07. 10. 2023).

75. Ясінська О. Сповідь усамітненої. Роздуми, пісні, вірші та малюнки Параски Плитки-Горицвіт : стаття. URL: <https://hutsul.museum/exhibitions/2012/exhibition-paraska-plytka-horycvit/> (дата звернення: 13. 10. 2022).

Архівні джерела

76. Варто мислити // Музей П. Плитки-Горицвіт у Криворівні. Од. зібр. 1. 540 с.

77. В уклін Волинському соловейку – Лесі Українці // Музей П. Плитки-Горицвіт у Криворівні. Од. збір. 1. 32 с.

78. Поетичний дзвін // Музей П. Плитки-Горицвіт у Криворівні. Од. збір. 1. 404 с.

79. Помолімся за мир Благости // Музей П. Плитки-Горицвіт у Криворівні. Од. збір. 1. 417 с.

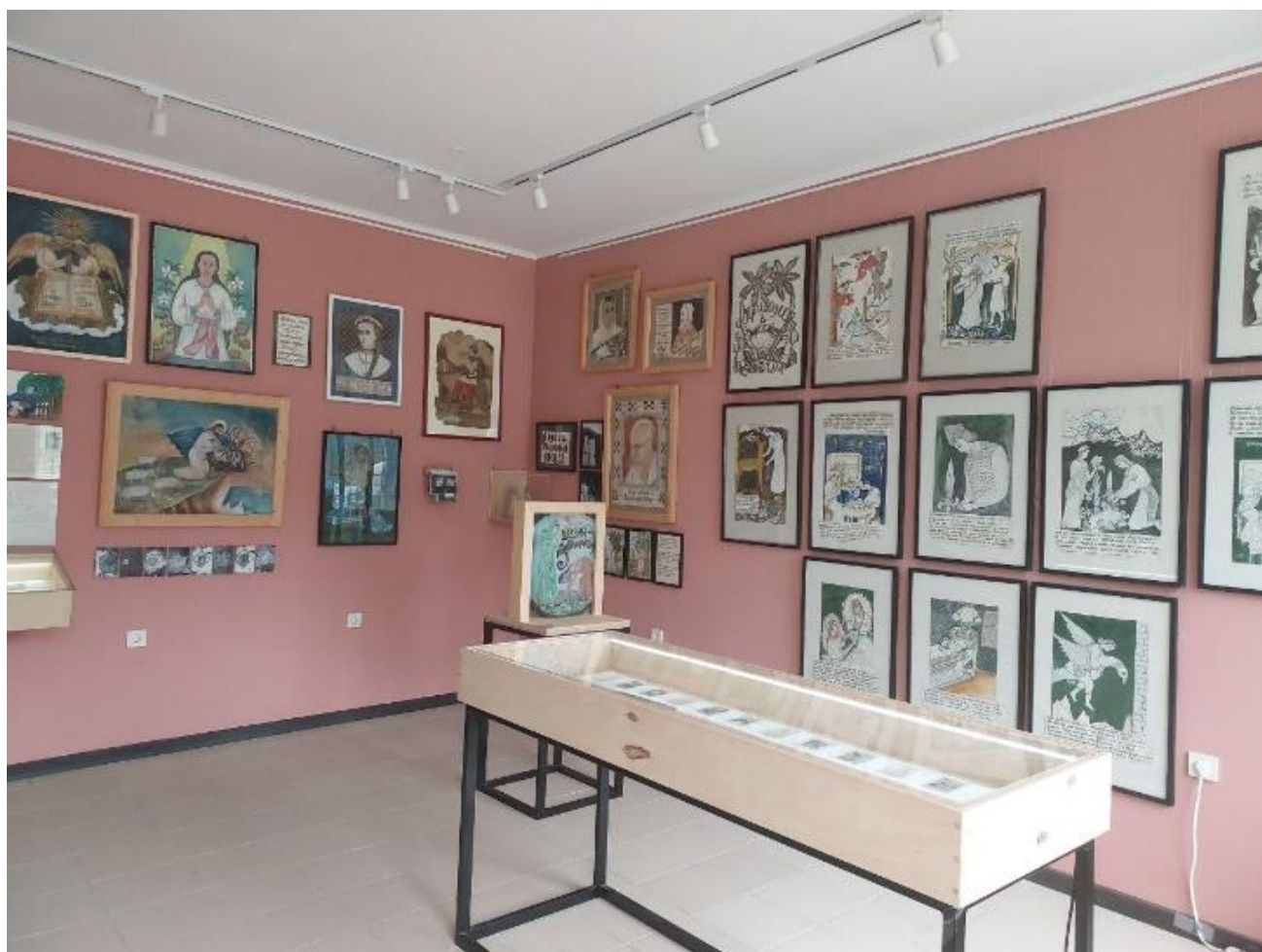
80. У вінок невмирущому каменяреві – І. Я. Франкові // Музей П. Плитки-Горицвіт у Криворівні. Од. збір. 1. 53 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Музей Параски Плитки-Горицвіт

Додаток Б

Збірки-присвяти Параски Плитки-Горицвіт «В уклін Волинському соловейку – Лесі Українці» (1985), «У вінок невмирущому каменяреві – І. Я. Франкові» (1985)

- 5 -

::
 ::::::::::::::::::::::::::::::::::
 К Н И Ж Е Ч К О
 ::::::::::::::::::::::::::::::::::
 ::::::::::::::::::::::::::::::::::

СЛАВЛЮ ТЕБЕ ВІРНОПИСНА
 КНИЖЕЧКО - МУПРІННЯ.
 В ТОВІ ЛЕСИ Н ДУХ
 Я К І С К Р А
 ВІЧНОГО ЖЕВРІННЯ.

ТОЖ УЧИ НАС ПІЗНАВАТИ
 К Р А С У В Р І Д Н І М
 К Р А В.
 І Т И М Д И М О М
 Д О Р О Ж И Т И
 Щ О І С К Р И
 В В І Я М А С.

::::::::::::::::

ВЕСНИЧЕНЬКО
 ::::::::::::::::::

Весниченцько - дівиченько
 Співочей вдачі.
 Сплети вінок із пісення
 У ДАРУНОК ЛЕСІ.

І ЗАНЕСИ В ТОЙ ДОМОЧОК
 ДЕ ТО ЛЕСЯ ЖИЛА?
 ТАМ УКВІТЧАМ ТОЙ КУТОЧОК
 ДЕ ІЗСЯ ТВОРИЛА.

XXXXXXXXXX

З КРИВОРІВНІ
~~СМІЛИВЕ СЕРЦЕ ЗАКИТИЧО~~

СМІЛУ ВІНЧИК З БЕРВІНОЧКУ
 З СИНІМИ ДЗВІНКАМИ.

ТАЙ ПАМНІТНИК ЗАКИТИЧО
 ФРАНКОВИ ДЛЯ СЛАВИ!

Заспіваю й співаночку
 Простого звичаю.
 По ГУЦУЛСКЕ навіть слова
 Деякі повкладаю?!

Давно сліди заросли вже
 Гірською травою.
 КУДА ФРАНКО Йшов ЛЮБ"ЄЗНО
 ТИХОЮ ХОДОЮ.

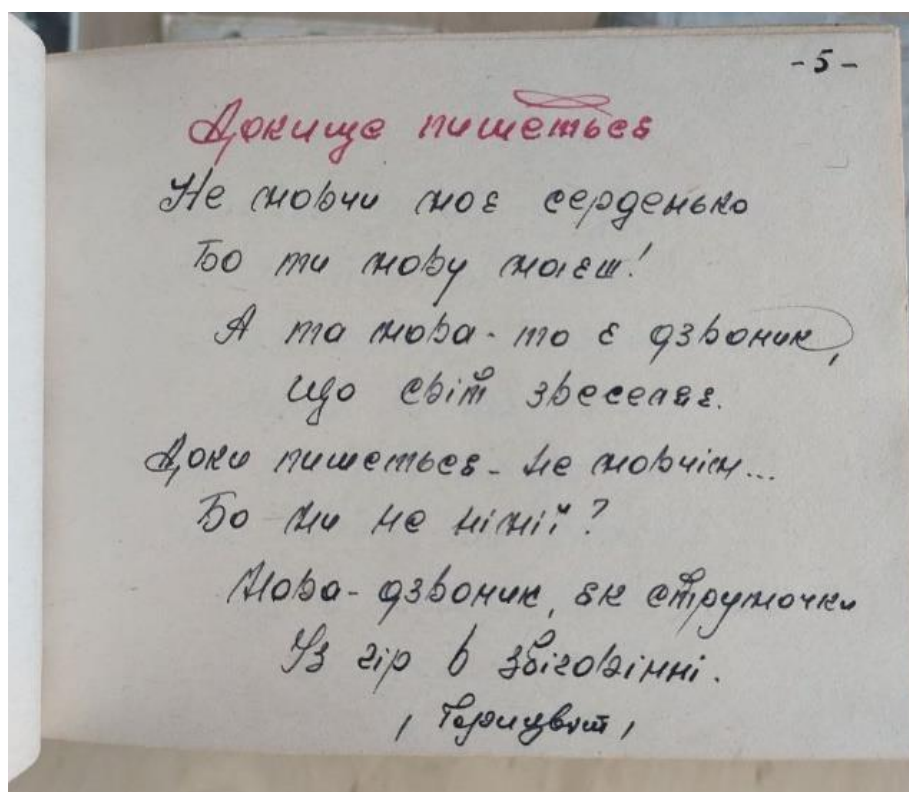
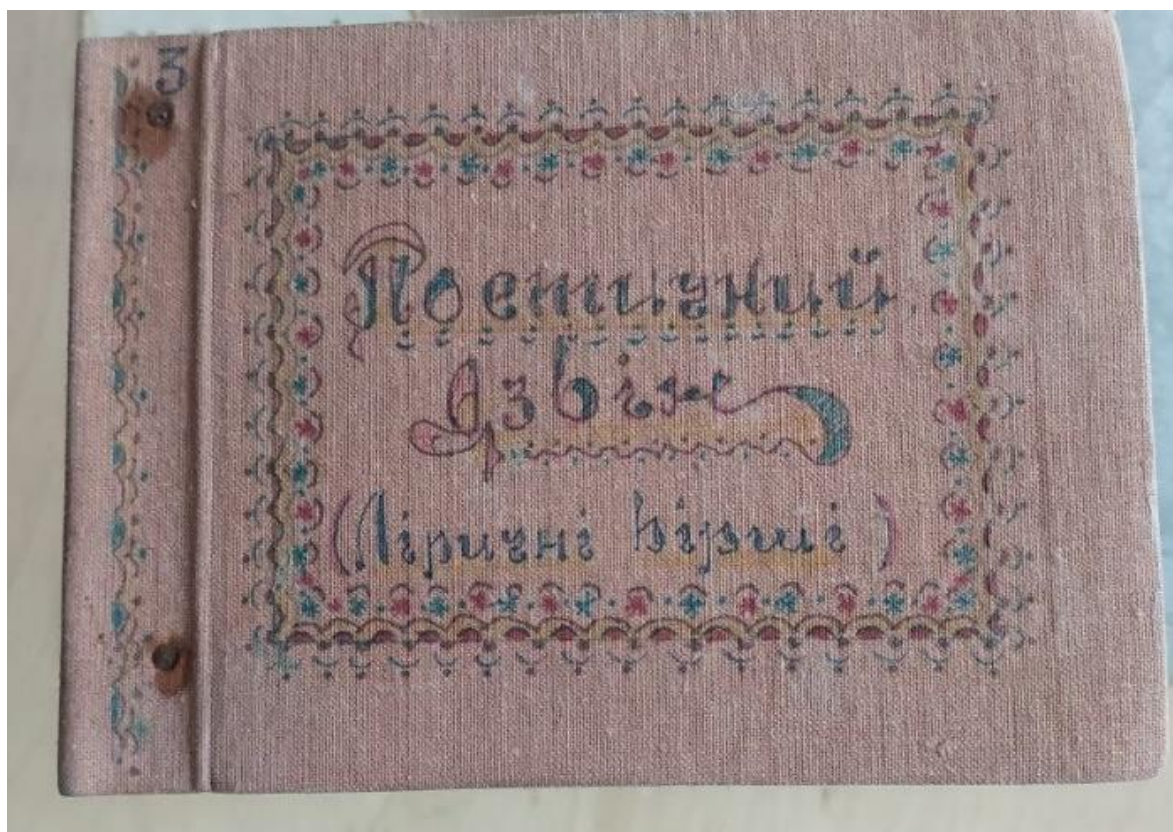
АЛЕ ПАМНІ ТКА В НАРОДІ
 ВІЧНО БУДЕ ЖИТИ.
 ЄК УЧІ В ПОЕТ ВЕЛИКИЙ
 РІДНИЙ КРАЙ ЛЮБИТИ?!

Нираз сонечько сходило
 На ГОРИ ВИСОКІ.
 А ПОЕТ З ДІТЬМИ ВИХОДИТ
 ПО ГРИБИ В ТОЛОКИ...

ЛЮБИВ ПОЕТ ГІРСКІ ПЛАЇ,
 ТАЙ ГУЦУЛСКІ ДІТИ.

- 0 -

Збірка віршів «Поетичний дзвін»

- 91 -

До музи:

Сонку мені - андрюсани,
Музо мов - мамко!

Той веде нас до стовитку -
Доки не під замком?...
То донька сиротинно,
Сонечком зосріто...

У слезах - жодобом
Заром - вечір мого.

, Голубчик,

- 12 -

Мрії моє...

Не лишайте серця мого...

Мрії біляноста!

То заплачу як невістка

В узомочних сратах.

В осамітні... Ноче півночі

З крипечком у зломі...

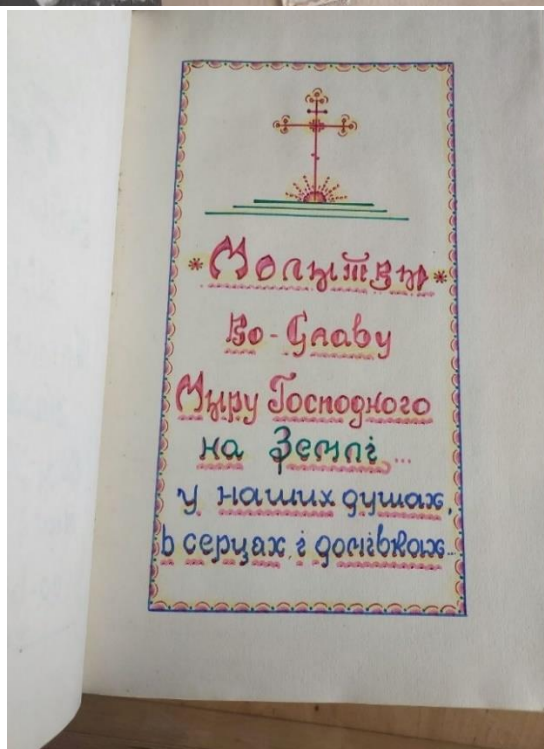
А без тебе мрії - мамко,

Не буду в злітани!

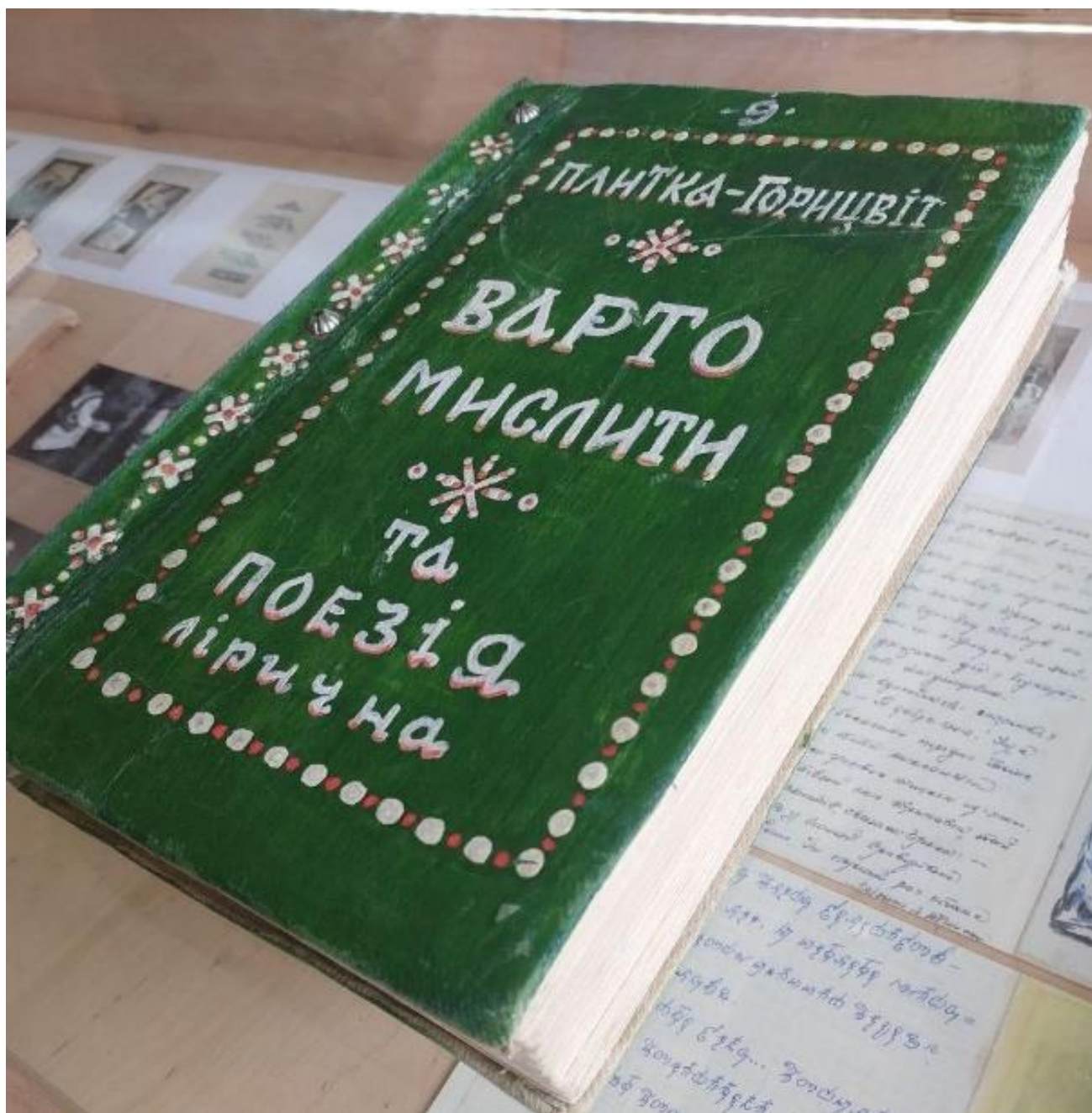
, Голубчик,

Додаток Г

Збірка авторських молитов «Помолімся за Мир Благости»

Збірка «Варто мислити»

Любо в село...

Калиночко, зіркотинцю
 Тобі, любе в село
 бо чимало приятелів
 у тебе дубів?

Є пташечки, є конашки,
 у воцуге бітале.
 Тобі я прийшла... до сонця
 Серце мое крає.

Натхнення творчі...

Розомом на одну
 берізоньку-крає.
 Усхдай нас вершенята
 Мовчання не крає.

В мене лилі є натхнення
 ще й вірші писати.
 Мош чи можу щось від тебе
 в вірші вказати?

Листячко злітало

Шукаш, шукаш бітеречку
 Тобі чі не без шкоти?
 Аще листячко злітало
 з твоєї ноздри?

Зелененьке те листячко
 ще не факоржене...
 Стоббурочком - відчим батюком.
 Тобі шоб в тім дав тебе?

Мое бітання

Ой, не піду в попону,
 бо там дощам ронити.
 Тобі не відзвоню доріженьку
 усе буду хоті дозвонити?

А ти така полонинка
 разлого, то білена!
 Тобі прийми мое бітання
 хочби з відданим?

Гуцули беселенки

Я у горах родилася
 з полонинками.
 З мовленької заслухалася
 ще й співочками.

Бо гуцули беселенки,
 усе тільки співють.
 у в скрипочки, у сопілки
 Тобі в фолварі зростає.

В рідкій стороні.

Ой, вудодих ти ходила,
 Тобі це дух ти була?
 Рідну свою сторонучку
 я до низовула!

В моїй рідкій стороні
 Любо мені ветоги!
 Хочби як тої милоса
 ушколи і трудно?

Весна просить.

Гомоніла бесчиченка
Про верагу в гаю.
Той не хоче що просило
Зайти до розтаню!

То воли вже весна просить
Зайти у гостиню...
То слухавсь, йди до сая -
Що одиу зодину?

Діди

Невеселушки...

Розвітують знову вбіти
Верди по уоринях.
Свої лучка виставили
А соню в ласкавничок.

Ромашечки сіз вбіти
І їх називаю.
"Невеселушки", бо і в ніч
Лучка не ховають.

Діди

Поезіє.

Мій ти друже співрозмовни,
Моя ти веселенька!
Поезіє... ти у мене
Любов у серденьку.

У вранці, що з тобою
Чемною взаєбори.
Тож вітуй до мого серця -
Будемо у парі.

Діди

На уорині...
Із котрої вбіти мою
Пісеньку почати?
Що уорині - верага бажу,
Що в чий вібрати.

То всем. тами не обиди
ропашкою вібених.
Невеселушок - дуже люблю...
Той пооруженки.

Діди

Стенною.

То стешечу і пооружу
Чотуєсь вже при втані?
Літо мій знаменниці
Ще співають вже в вери.

Ім хотілосьби присісти
Дея на верижечку.
Той до вечора вепухатись
В перерзвін потічка.

Діди

В зафуті...

Задумавсь малиненько
Той з бітрон не шепче.
У чого це? Ажне літо
Сонце опраєне?

Чути може дош, змили
З малинечки бреду?
Той тинь тама новачка -
Хочди не надобго...

Діди

Друже - вірше...

Як твориться, то найкраще
Від наробань - наробань.
Тож вітай у мою душу
Світлом твій таланний!

Друже - вірше, ти дав мені
Спокій в неспокій...
Бо у вірші укладаю -
В сервієт миттєвцю.

Стеніконали...

О, яка ти мені мила
Стенічко ведуча.
Бо по тобі ще ходила
Копусь до Нотичев!

А сьогодні нове смараго
У сервієт шпінтєв...
По стенічонку вже ходить
Разом з сиротинцєм.

(1988) 1988

Воро джереленя...

Уявляй мене в сьогоднішні...
Як завжди поїла.

Водиченько - джереленце -
То буде со діла!

Бо ще й Пуза одобримесь,
Той гоно збірше!
В тім порв'я джереленця,
В віршах знерешечес!

Діла

- 380 -

У хроні природи...
Як то раювання.
Росичний Пучи.
В часе бесквіт'я як вукано
Зозупеня в пучи.

У чім хроні природи
Хтож нежне втіх?
Хіба той, що бракованість -
Умудро в позитиві?

Діла

Вілі хмарини...

Ой, хмаринки, ви перинки
Дуже м'ягосенні.
Вам вітричон зойдає
Вночі темнесенні.

В заколисці вітеречка
Чи то ви шепелі?
Хто поїть вас у справочку?
Якщо ви в вусні?

Діла

Нюю старість

Як не знюють нюї чою
По стемках ходити...
У ва рчці теж не знюють
Роботу - робити?

То вже старість візьме зверхність...
О, Боже посквиб!

Хтож збавить у ці піти
Старість без підчоти?...
Діла